

**Prijedlog Politike ravnopravnosti
spolova Istarske županije
2010. - 2013.**

SADRŽAJ

UVOD	4
OCJENA STANJA	5
MJERE ZA OSTVARIVANJE POLITIKE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	13
1. LJUDSKA PRAVA ŽENA	13
2. JEDNAKE MOGUĆNOSTI NA TRŽIŠTU RADA	17
3. NASILJE NAD ŽENAMA	20
4. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA PROMOCIJU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	23
5. RAVNOPRAVNOST U PROCESU ODLUČIVANJA	25
6. ŽENE I ZDRAVLJE	28
7. RODNO OSJETLJIVO OBRAZOVANJE	33
ZAVRŠNE ODREDBE	36
POPIS OSOBA KOJE SU SUDJELOVALE U IZRADI PRIJEDLOGA MJERA	37
INSTITUCIONALNI MEHANIZMI PROMOCIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U ISTRI	41

Uvod

Politikom promocije ravnopravnosti spolova u Istarskoj županiji želimo podići nivo svijesti o važnosti poštivanja i unapređivanja ljudskih prava žena, poticati aktivizam žena, poduzimati mjere u cilju sprečavanja diskriminacije žena, te ustanoviti mjere kojima se stvaraju pretpostavke da žene i muškarci imaju jednake mogućnosti za ostvarivanje svojih prava, te da imaju jednaku koristi od ostvarenih rezultata.

Politika se temelji na:

- Ustavu Republike Hrvatske, članku 3. „Sloboda, jednakost, nacionalna i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava“; NN 41/01, 55/01.
- UN Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (1979.g.);
- Pekinškoj deklaraciji i Platformi za djelovanje (usvojene 1995.g. na četvrtoj svjetskoj konferenciji Ujedinjenih naroda o ženama); Peking od 4. do 15. 09.1995.g.
- Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010., usvojene u Saboru RH, 13.10.2006.; NN 114/06.
- Zakonu o ravnopravnosti spolova; NN 82/08.
- Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakonu o istospolnim zajednicama, NN 116/03, Zakonu o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08
- Deklaraciji o promicanju jednakosti spolova Istarske županije od 10. 03. 2001.;
- Preporukama REC(2003)3 Odbora ministara državama članicama o uravnoteženom sudjelovanju žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju i memorandum s objašnjenjima; od 12. 03. 2003.

Pod ljudskim pravima žena razumijevamo prava žena i djevojčica kao neotuđiv i nedjeljiv dio univerzalnih ljudskih prava, uključujući i koncept reproduktivnih prava.

Ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata (Zakon o ravnopravnosti spolova, čl. 5.)

UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (1979.) pod diskriminacijom smatra svaku razliku, isključenje ili ograničenje po spolu, kojemu je posljedica ili svrha da ženama onemogući ili ugrozi priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, na političkom, ekonomskom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na njihovo bračno stanje.

Ocjena stanja

U Istarskoj županiji u 2008. godini živi 110.427 osoba ženskog spola ili oko 51,5% ukupnog stanovništva (procjena Državnog zavoda za statistiku); odnosno 97.044 žena u dobi starijoj od 15 godina.

Ljudska prava žena

U Istarskoj županiji nije dovoljno vidljiv interes glavnih nositelja odlučivanja u političkom, poslovnom, obrazovnom, zdravstvenom ili bilo kojem sektoru (uključujući i civilni sektor) za ljudska prava žena. Ustavom je zagarantirana ravnopravnost spolova, zakonima se nastoji poštivati ustavna norma, a posebnim zakonima je zabranjena diskriminacija po spolu. Izostaje propitivanje *de facto* ravnopravnosti spolova, pa ostaje uvjerenje većine odgovornih osoba da neutralnim normama poštuju ravnopravnost i ne produbljuju razlike temeljene na spolu. Promocija i zaštita ljudskih prava žena uglavnom su briga organizacija civilnog društva i povjerenstava (županijskog i gradskih) za ravnopravnost spolova; osjeća se potreba za većim propitivanjem ostvarivanja prava žena s invaliditetom, seoskih žena, žena pripadnica nacionalnih manjina, žena s drugačijom spolnom orijentacijom, kao i ukupni utjecaj žena na politike u županiji.

Osim povremenih *ad hoc* istraživanja, koja uglavnom organiziraju organizacije civilnog društva žena, u Istri nije izvršeno sustavno istraživanje položaja žena u različitim segmentima društva.

Smatramo da je takvo istraživanje nužno kako bi odluke bile ciljane i višestruko korisne. Prema istraživanju stavova (2004.) o ravnopravnosti spolova u Istarskoj županiji, osobe muškog spola su uglavnom zadovoljne stupnjem ravnopravnosti žena, dok su žene uglavnom nezadovoljne.

Statistika se uglavnom ne vodi po spolu, što otežava propitivanje stanja i utvrđivanja činjenica u bilo kojem području društvenog, poslovnog i drugog života u zajednici.

Jednake mogućnosti na tržištu rada

U poslovnoj sferi sve je više žena na važnim mjestima odlučivanja, žena koje rukovode firmama, koje za iskazane poslovne rezultate dobivaju nagrade i priznanja. Žene sve više zauzimaju prostor koji je do sada bio rezerviran za osobe muškog spola.

Istovremeno, žene se svakodnevno suočavaju s dodatnim opterećenjem. Pored povećanih poslovnih obaveza, imaju jednake ili čak povećane obaveze i poslove vezane uz obitelj, brigu o mladim i starijim članovima obitelji, pa su barem dvostruko opterećene raznim obavezama. Iako nema pravih studija o ekonomskoj samostalnosti žena u našoj županiji, iz dostupnih podataka zaključujemo da žene imaju prosječno niže plaće, da prednjače u ukupnoj nezaposlenosti, te da češće od muških kolega dobivaju ugovore s nepunim i skraćenim radnim vremenom. Povećan je interes žena da same riješe svoje zapošljavanje kroz otvaranje obrta ili malog poduzetništva. Siva zona povremenih poslova u Italiji nije dublje analizirana.

Prema statističkim podacima žene u Istarskoj županiji imaju 14 % nižu plaću od zaposlenih muškaraca, jer su ženama uglavnom dostupna slabije plaćena zanimanja i pretežni rad na izvršnim poslovima.

Žene više pogađa nezaposlenost, one sudjeluju s prosječno od 62 - 65% u ukupnom broju nezaposlenih osoba. Žene teško dobivaju ugovore na neodređeno vrijeme, prednjače u zapošljavanju s nepunim radnim vremenom (oko 62%), te sa skraćenim radnim vremenom (63%).

Prema podacima Istarske razvojne agencije (u daljnjem tekstu IDA), žene su iskoristile 26% ukupnih poticajnih kreditnih linija za razvoj malog i srednjeg poduzetništva; najviše su koristile posebnu kreditnu liniju za žene i mlade, te liniju za područje turizma. U obrtništvu je zaposleno oko 38% žena (prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, u daljnjem tekstu HZMO). Nisu poznati podaci o tome koliko je žena ostvarilo pravo na dionice i/ili koliko je u žena u procesu privatizacije postalo vlasnicama poduzeća.

Mjere Vlade RH koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje (u daljnjem tekstu HZZZ), radi poticanja zapošljavanja osoba s invaliditetom, žena žrtava nasilja, samohranih roditelja i drugih osoba koje se teško zapošljavaju, gotovo se ne primjenjuju na području županije. Naime, kratkim sezonskim zapošljavanjem prekida se kontinuirana nezaposlenost od preko godinu dana; zbog toga poslodavci ne ostvaruju poticaje, a ciljane skupine i dalje ostaju nezaposlene. Izgleda da poslodavce odbija duga procedura do ostvarivanja stimulacije za zapošljavanje osoba koje se teško zapošljavaju.

Nedostaje veće javno prikazivanje primjera dobre prakse i koristi od rada zaštitnih radionica, zadruga i drugih oblika intervencije koje postoje u lokalnoj zajednici.

U cilju smanjenja nezaposlenosti žena, povećanja ekonomske sigurnosti i samostalnosti, potrebne su odgovarajuće mjere županije, gradova i općina. Rješenja će možda zahtijevati multidisciplinarne pristupe i objedinjavanje snaga, vlasti i institucija, te poslovnog sektora, s ciljem: smanjiti nezaposlenost žena, osigurati dostojanstvo rada, sigurnost, ostvarivanje prava iz rada, nediskriminacije po spolu.

Nasilje nad ženama

U Istri bilježimo stalan rast prijava protiv različitih oblika nasilja nad ženama. Najčešće je prijavljivanje obiteljskog nasilja, no povećava se broj prijava nasilja u vezama mladih osoba, nad ženama (i muškarcima) starije dobi, te prijava zbog seksualnog napastovanja i uznemiravanja. Ovime se najozbiljnije narušavaju ljudska prava žena.

Činjenica da se širi krug osoba nad kojima se primjenjuje nasilje, govori da u društvu nedostaje znanje i senzibilitet za ljudska prava žena. Pretežno prekršajno kažnjavanje počinitelja nasilja nije pravi odgovor za teške povrede dostojanstva i ljudskih prava.

Sadašnji obrazovni program gotovo uopće ne obuhvaća edukaciju mladih o ljudskim pravima, te nenasilnom rukovođenju sukobom. Takve edukacije uglavnom provode organizacije civilnog društva, koje nemaju dovoljno kapaciteta, niti financijske podrške za sustavan rad. Edukacije uglavnom ne uključuju odrasle osobe, osobe koje rade u tijelima vlasti, institucijama, u lokalnoj samoupravi i poslodavce, iako bi se time bitno podigla razina znanja i osiguralo postupanje sukladno zakonima, te postigla opća društvena osuda nasilničkih ponašanja.

Prema prijavama nasilja koje evidentira Policijska uprava Istarska, svakog dana su prosječno dvije osobe ženskog spola izložene nasilju u obitelji. Rast broja prijava ukazuje da se žene sve češće ne mire s nasiljem i da traže pomoć. Nažalost, prije prve prijave, često dugo vremena trpe nasilje.

Istarska županija, većina gradova i općina financijski i organizacijski su podržale Sigurnu kuću Istra i time omogućile pružanje pravne, psihološke i socijalne podrške, te usluge smještaja u sigurne prostore ženama žrtvama nasilja i njihovoj djeci. Ove aktivnosti treba i dalje podržavati s tim da se treba tražiti bitno veće sudjelovanje u financiranju od strane Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, te Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Također, eventualno novo prostorno širenje treba prilagoditi potrebama žena s invaliditetom.

Vaninstitucionalne sadržaje edukacija prevencije nasilja, razumijevanja ljudskih prava žena, koje za sada rade organizacije civilnog društva, treba podržavati. Pored vaninstitucionalnog obrazovanja za ljudska prava, treba bitno utjecati na Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa radi suštinskih promjena u obrazovnom sustavu i uključivanju programa o ljudskim pravima i nenasilnoj komunikaciji u redovni program obrazovanja i odgoja mladih.

Stalnom međusektorskom suradnjom, ustanovljenom prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, predstavnika tijela vlasti, lokalne i regionalne samouprave, te ostalih čimbenika, treba podići razinu zaštite i sigurnosti žrtava nasilja, te pružiti različite potrebne oblike podrške. Problemi koje žrtve nasilja ne mogu same riješiti odnose se na ostvarivanje prava na rad (dobivanje i zadržavanje posla), stan, zdravstvenu zaštitu, servise i čuvanje djece. Međusektorska suradnja može dati konkretne odgovore na ovakve potrebe.

Institucionalni mehanizmi za promociju ravnopravnosti spolova

U Istarskoj županiji od 10.01.1999. godine djeluje Povjerenstvo za jednakost spolova, kao savjetodavno tijelo Poglavarstva Istarske županije.

Tijekom 2003. i 2004. godine osnovana su gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova u Buzetu, Labinu, Novigradu, Pazinu, Poreču, Puli i Rovinju. Povjerenstva rade na promociji ravnopravnosti spolova, provedbi Nacionalne politike i Zakona o ravnopravnosti spolova, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i drugih zakona.

Skupština Istarske županije je 2001. godine, na prijedlog Povjerenstva za jednakost spolova, donijela Deklaraciju o promicanju jednakosti spolova.

Zakonom o ravnopravnosti spolova određeno je da Povjerenstvo imenuje Skupština županije.

Povjerenstvo za jednakost spolova je poticalo tijela lokalne i županijske samouprave na promjene sa ciljem unapređenja ravnopravnosti spolova, a utjecalo je i na rješavanje nekih konkretnih potreba žena.

Isključivo volonterski rad članica i članova Povjerenstva za jednakost spolova ne može više zadovoljiti i odgovoriti obavezama iz Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova i Zakona o ravnopravnosti spolova (posebno članaka 3., 9., 10. i 11.), Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i drugih zakonskih odredbi.

Ravnopravnost žena i muškaraca, provođenje politika od kojih će podjednake koristi imati i žene i muškarci, zahtjeva profesionalni i stručni angažman. Stoga pored osnivanja Povjerenstva za ravnopravnost spolova, kao radno-savjetodavnog tijela Skupštine Istarske županije, očekujemo i stvaranje jednog profesionalnog radnog mjesta - stručne suradnice/ stručnog suradnika za ravnopravnost spolova u županiji. Više o radu povjerenstava u Istarskoj županiji u prilogu broj 1.

Ravnopravnost u procesu odlučivanja

Žene u Istri u sve većem broju sudjeluju u izborima kao istaknute kandidatkinje na listama stranaka ili nezavisnih lista. Gotovo 30% žena je bilo na listama za izbore

2009. godine, što govori o sve većim ambicijama i potencijalnoj novoj snazi u prezentiranju interesa građana i građanki u izabranim tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Sudjelovanje žena u Skupštini Istarske županije, te u vijećima gradova i općina, u stalnom je porastu. Bilježimo povećanje sudjelovanja vijećnica u Skupštini Istarske županije sa 7,5% 1997. godine na 29% u 2009. godini (izborni rezultat).

Prosječno, u vijećima općina i gradova, te u Skupštini Istarske županije, imamo 21% vijećnica (izbori 2009.). Cilj koji valja doseći je najmanje 40% osoba istog spola u tijelima odlučivanja.

U neposrednom izboru načelnika, gradonačelnika i župana, rezultati su nepovoljniji za žene. Na izborima 2009. godine izabrana je samo jedna načelnica općine. Sve ostale izabrane čelne osobe su osobe muškog spola. Izabrano je nekoliko zamjenica, pa imamo zamjenicu župana, šest zamjenica gradonačelnika i pet zamjenica načelnika. U nekim gradovima i općinama bilježimo da sve funkcije obnašaju isključivo osobe muškog spola.

Također, često iste osobe muškog spola obnašaju nekoliko važnih funkcija, što je suprotno preporukama Odbora ministara zemljama članicama Vijeća Europe.

Prilikom izbora članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina bilježimo postupne pomake, pa je na izbornim listama bilo više žena nego kod prvih izbora. Ipak, pretežno su muškarci predsjednici vijeća ili predstavnici nacionalnih manjina. Žene su sve češće na rukovodnim mjestima u institucijama, poslovnom sektoru, izvršnim poslovima. Nema podataka o imenovanju žena i muškarca u nadzorne odbore, tijela, delegacije i izaslanstva.

Zahtjeve za paritetnom demokracijom u predstavničkim i izvršnim tijelima postavljale su organizacije civilnog društva. Povjerenstvo za jednakost spolova Istarske županije i gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva, kampanjom „Bez žena više ne može“ su 2005. i 2009. godine poručile političkim strankama i drugim sudionicima izbora da se ne mire s podzastupljenošću žena, te da praksu muškog predstavljanja općih interesa treba dokinuti. Zakon o ravnopravnosti spolova je u čl. 12. stavak 3. dao i uputu o osjetnoj neuravnoteženosti jednog spola „ako je zastupljenost jednog spola u tijelima političkog i javnog odlučivanja niža od 40%“. Ipak, članak 15. Zakona o ravnopravnosti spolova omogućuje političkim strankama i drugim ovlaštenim predlagateljima lista tri redovna izborna ciklusa kao vrijeme prilagodbe. Time je zakonodavac dao neprimjereno dugi rok političkim strankama za uključivanje žena u tijela odlučivanja. Organizacijama civilnog društva i drugim zainteresiranim ostaje monitoring usvajanja demokratskih normi od strane političkih stranaka, kritika dugotrajnosti procesa uključivanja žena u tijela odlučivanja, te poticanje političkih stranaka na iskorake, ne čekajući zakonske rokove. Na izborima 2009. godine političke stranke nisu uspjele na svim razinama osigurati poštivanje svojih Statuta (većina stranaka ima statutarne odredbe o sudjelovanju žena), pa bilježimo velike oscilacije u sudjelovanju žena na listama političkih stranaka i nezavisnim listama. Sudjelovanje žena u izabranim tijelima je tek osnovni preduvjet razvoja politika koje će uključiti potrebe žena i voditi brigu da muškarci i žene imaju podjednake rezultate i koristi od tako razvijenih politika.

Žene i zdravlje

O specifičnim potrebama ženskog zdravlja, za preko 97.000 žena starijih od 15 godina, skrbi četrnaest ugovorenih ginekoloških timova u primarnoj zdravstvenoj

zaštiti u sedam istarskih gradova (Pula, Labin, Poreč, Rovinj, Pazin, Umag i Buzet). Potreban broj timova je 16.

Ginekologa je izabralo preko 77.000 žena, dok njih preko 19.000 nema izabranog ginekologa, odnosno svaka druga žena u dobi iznad 50 godina.

Korištenje zdravstvene zaštite je sljedeće: zdravstvenu zaštitu koristilo je 40.159 žena, odnosno 51,6% žena koje imaju izabranog ginekologa; 41,4% procijenjenog broja žena u Županiji, odnosno 21,4% procijenjenog broja žena u dobi od 50 i više godina. Iz podataka je vidljivo da starenjem dolazi do smanjenja korištenja ginekološke zdravstvene zaštite, žene nemaju niti izabranog ginekologa, pa se povećava rizik kasnog otkrivanja zloćudnih bolesti (3/4 oboljelih od ginekološkog raka su dobi iznad 50 godina).

Trudnice tijekom trudnoće obave 7,7 posjeta liječniku. Broj obavljenih poroda u Općoj bolnici Pula (2008. - 1539 poroda, odnosno 78,8% od ukupnog broja rođene djece majki s prebivalištem u Istri) govori o povjerenju roditelja u ovu ustanovu.

Opća bolnica Pula godišnje liječi 4.628 bolesnica (uključeni porodi i prekidi trudnoće), uz 11 zaposlenih specijalista ginekologa. U Općoj bolnici Pula, specijalističko-konzilijarne ordinacije obave 4.623 pregleda (2008.).

Mreža patronaže je organizirana (podaci za 2008.) kroz rad viših medicinskih sestara (41), koje su obavile preko 1.344 posjeta trudnicama, te 7.421 posjeta roditeljama i babinjačama, kao 1.310 ostalim ženama. Obavile su i 32.940 posjete kroničnim bolesnicima i 3.149 ostalima. Vode tečajeve za trudnice i buduće očeve.

U Puli tečaj za trudnice i buduće očeve vodi i Opća bolnica Pula, a u Poreču Fond Zdravi grad Poreč.

U ruralnim krajevima osjeća se otežano ostvarivanje prava na usluge patronaže, njege i pomoći u kući, što zbog udaljenosti, što zbog nedostatka znanja i informacija. Nedostaje i bolje organizirana psihološka podrška u udaljenim mjestima.

Iako se standard ginekoloških ambulanti povećava, one su i dalje često nedostupne ženama s invaliditetom, a neke nisu opremljene odgovarajućim stolovima.

Oboljele osobe od multiple skleroze imaju poteškoće u realizaciji prava na rehabilitaciju u trajanju od tri tjedna u toplicama.

Legalno inducirani pobačaji se mogu obaviti u Općoj bolnici Pula, čime je osigurano ostvarenje prava žena iz Zakona o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece. Nadamo se da u Istri nije značajna „siva zona“ prekida trudnoće koje obavljaju neovlaštene osobe na neovlaštenim mjestima tj. ilegalno. Zabrinutost postoji, jer statistički podaci govore o padu broja pobačaja. Sa stajališta prava žena na izbor, važno je napomenuti da nema podataka i pritužbi žena radi uskraćivanja ovog prava.

Rak dojke još uvijek je vodeće sijelo raka kao uzrok smrti zbog malignih bolesti žena - u dobi 35-59 godina vodeći je uzrok smrti uopće. Iza raka dojke sljedeće sijelo raka kao uzroka smrti kod žena je rak debelog crijeva (2008.godine pokrenut Nacionalni program ranog otkrivanja), te rak pluća.

Programi ranog otkrivanja karcinoma dojke (nacionalni, županijski i gradski) polučili su značajan uspjeh, pa je u periodu od 2006. do 2009. godine preko 35.000 žena obavilo pregled dojke. U 2007.godini pregledano je preko 16.000 žena, a pronađeno je preko 200 patoloških stanja.

Značajno poboljšavanje žena od karcinoma dojke i maternice, grlića maternice i jajnika ne prati odgovarajući broj specijaliziranih liječnika za liječenje karcinoma. Standard ambulanti za neke segmente liječenja je nizak (kemoterapiju), te bilježimo veliki pritisak pacijentica na onkološku ambulantu Opće bolnice Pula. Prethodnih godina ostvareni su značajni rezultati u skraćivanju trajanja dijagnostičkog postupka, te vremena od operacije do prve diferentne terapije kod raka dojke. Organizirana je Ambulanta za bolesti dojke pri onkologiji Opće bolnice Pula. Prostori onkologije se kontinuirano uređuju i opremaju kako bi bili ugodniji za boravak pacijenticama. Postoji i psihoonkološka ambulanta s psihijatrom i psihologom. U sklopu Lige protiv raka Pula razvija se i palijativna skrb.

Oko 5.200 žena i djevojaka (2008.) koriste usluge savjetovališta za planiranje obitelji. Od kontracepcije najviše se koriste oralna kontracepcijska sredstva.

Sistematski pregledi učenika i učenica obavljaju se kod upisa u 1. razred osnovne škole, u 5. i 8. razredu osnovne škole, te u 1. razredu srednje škole.

Tijekom 2008. godine, predavanjima, grupnim radom i tribinama o zdravstvenom odgoju, obuhvaćeno je ukupno 12.728 učenika i učenica od čega 10.338 u osnovnim školama i 2.390 u srednjim školama (u Istri je tada bilo 23.058 učenika i učenica). No, jedan sat godišnje posvećen zdravlju smatramo nedostatnim za stjecanje znanja i navika očuvanja zdravlja. Mladi rijetko posjećuju savjetovalište u vezi reproduktivnog zdravlja; tek oko 150 učenika i učenica godišnje.

Iz ovih podataka daje se zaključiti da su mladi u velikom riziku jer ne dobivaju dovoljno znanja o očuvanju zdravlja (u školi, kroz aktivnosti školske medicine i savjetovališta, te u obitelji), te gotovo potpuno nepripremljeni i neosvijesteni (i sve ranije) ulaze u seksualne odnose.

Osjeća se velika potreba za psihološkom podrškom svim članovima obitelji s invaliditetom. Mentalno zdravlje žena, posebno udovica, samohranih majki, žena njegovateljica bolesnih članova obitelji, nije dovoljno organizirano, a osjeća se sve veća potreba za takvom podrškom.

Nema sustavne, niti integrirane preventive (odvojeno se sagledavaju pojedini rizici ili stanja, ne sagledavaju se osobe).

Glavni problemi prevencije i zaštite ženskog zdravlja su nedovoljan broj timova, broj preventivnih ginekoloških pregleda, žene svih dobi premalo vode brigu o svojem zdravlju - a posebno slabu brigu o zdravlju vode žene starije od 50 godina, veliki broj žena nema ugovorenog izabranog liječnika, znanja o očuvanju zdravlja, spolno prenosivim bolestima, o zaštiti od neželjenih trudnoća su nedostatna. Osjeća se pojačana potreba za organiziranim prijevozom do centara gdje se vrše pregledi, kontrole i liječenje. Daljnja bitna potreba su suvremeni ginekološki stolovi u svim ambulantama, te bitno poboljšanje standarda Opće bolnice Pula, uz širenje opsega usluga pacijenticama. Osjeća se potreba za psihološkom podrškom i jačanjem mentalnog zdravlja kod niza ciljanih skupina.

Rodno osjetljivo obrazovanje

U Istarskoj županiji je sve razvijenija mreža jaslica, vrtića, osnovnih i srednjih škola, a visoko obrazovanje na Sveučilištu u Puli je sve značajnije. U Istri imamo 57 jaslica i vrtića za 6518 djece, od čega u jaslicama boravi 1047, a u vrtićima 5471 dijete. U 47 osnovnih škola školuje se 15.212. djevojčica i dječaka, u taj broj uključena su djeca s većim teškoćama u razvoju, te djelomično integrirana djeca.

Srednje škole (25) pružaju mogućnost stjecanja znanja u različitim zanimanjima od brodogradnje, građevinarstva, turističkih zvanja, do gimnazije, glazbene škole, umjetničke, medicinske škole; u njima se školuje 7.584 mladih.

Vidljiva su nastojanja da se izgradnjom novih škola osigura odvijanje nastave u jednoj/ prvoj smjeni. Obrazovanje na jeziku talijanske manjine je dobro organizirano. Djeca romske etničke skupine integrirana su u nastavni program, te sve više djece nastavlja školovanje nakon osnovne škole. Provode se posebni programi pripreme za školu i učenje hrvatskog jezika. Evidentan je i dalje problem većeg broja djevojčica koje prestaju sa školovanjem već u osnovnoj školi, za što uglavnom nalazimo opravdanje u određenim kulturološkim i tradicionalnim obrascima života. Potrebno je povećati broj osobnih asistenata za djecu školskog uzrasta.

Do sada se je uglavnom smatralo da je djevojčicama i dječacima jednako dostupno obrazovanje na svim razinama, te da nema diskriminacije temeljem spola kod nastavaka školovanja. Novonastali problemi koji proizlaze iz povećane krize, nezaposlenosti roditelja, smanjenih primanja roditelja, te osobito povećanih troškova školovanja (od kupnje knjiga, preko plaćanja prijevoza do smještaja u domove) dovode do situacija da neka djeca (mahom djevojčice) odustaju od daljnjeg školovanja. Ovi problemi zahtijevaju brze reakcije, jer bi daljnji trend odustajanja od školovanja bio poguban za nove generacije.

Zahtjevi mladih i studenata i studentica za besplatnim školovanjem imaju podršku velikog broja ljudi u Istri, te se očekuje operacionalizacija pritisaka na Vladu i Ministarstvo radi osiguranja prava na besplatno znanje i školovanje. Nije izvršena analiza stipendiranja mladih po spolu, nadamo se da ona udovoljava načelu ravnopravnosti spolova.

Na dostupnost obrazovanja utječe i razvoj mreže javnog prijevoza.

Iz niza primjera vidljiv je utjecaj političkih odluka na potrebu za znanjima, dokidanja potrebe za nekim znanjima (tehnička ili humanistička) i iskustvima, što postupno dovodi do jačanja svijesti o važnosti otpora takvim tendencijama.

Nije ostvareno niti uvedeno rodno osjetljivo obrazovanje u obrazovni sustav na svim razinama, ne provodi sustavna edukacija o ravnopravnosti spolova nositelja/ nositeljica obrazovnog procesa, niti se obrazuju kadrovi u jedinicama lokalne i područne samouprave o ravnopravnosti spolova.

Zbog toga razumijevanje među spolovima ne odgovara potrebama vremena.

Prema planu, Prijedlog Politike bit će prosljeđen Skupštini Istarske županije, vodeći računa o proceduri.

Povjerenstvo za jednakost spolova Istarske županije je donijelo zaključak da se aktivnosti u 2009. godini usmjere na izradu Prijedloga politike ravnopravnosti spolova.

Ovaj zaključak je ostvaren kroz aktivnosti:

- Održano je 9 sastanaka sa ženama, članicama raznih udruga (udruge žena, udruga osoba s invaliditetom, pripadnice nacionalnih manjina) na kojima smo raspravljali o problemima i potrebama;
- Anketirale smo žene koje žive u ruralnog dijelu Istre, te žene s invaliditetom;

- Održana su 4 tematska sastanka, uz sudjelovanje stručnjakinja: žene na tržištu rada, nasilje nad ženama, zdravlje žena i rodno osjetljivo obrazovanje;
- 3 tematska materijala razmijenile smo e-mailom;
- Održana su 2 sastanka na kojima smo analizirale sve izrađene materijale, po temama, s analizom odnosa problema, ciljeva i predloženih mjera;
- Izrađene materijale smo slale, u svim fazama, svim sudionicama sastanaka;
- Žene koje nisu sudjele na sastancima (vijećnice, političarke, članice nekih povjerenstava i udruga), dobile su materijale prije zadnjih ispravaka, te konačni prijedlog politike.
- Održana je Konferencija, 20. i 21. 11. 2009. u Puli, na kojoj je raspravljan, dopunjen i mijenjan Prijedlog Politike ravnopravnosti spolova.
- Tekst koji slijedi je rezultat zaključaka Konferencije.

Mjere za ostvarivanje politike ravnopravnosti spolova

1. Ljudska prava žena

Prava žena i djevojčica, uključujući i reproduktivna prava, neotuđiv su i nedjeljiv dio univerzalnih ljudskih prava.

Bilo kakvo isključivanje ili ograničavanje temeljeno na spolu koje onemogućuje ili ugrožava priznavanje žene, njeno uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda na političkom, ekonomskom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na bračno stanje, smatra se diskriminacijom po spolu prema UN Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.

U Istarskoj županiji nedovoljno je vidljiv interes glavnih nositelja odlučivanja u političkom, poslovnom, obrazovnom, zdravstvenom i drugim sektorima (uključujući i civilni sektor) za ljudska prava žena. Ustavom je zagwarantirana ravnopravnost spolova, zakoni propisuju poštivanje ustavne norme, a posebni zakoni brane diskriminaciju po spolu. Ne postoje kriteriji propitivanja stvarne ravnopravnosti spolova, pa većina odgovornih smatra da neutralnim normama poštuju ravnopravnost i ne produbljuju razlike temeljene na spolu. Nedostatne su i mjere zaštite ljudskih prava žena, nedovoljno se propituju prava i položaj žena s invaliditetom, seoskih žena, pripadnica nacionalnih manjina i manjinskih spolnih orijentacija. Nedostaje sustavna politika i smanjivanje diskriminacijskih praksi.

Problem: U Istarskoj županiji nema sustava promocije ljudskih prava žena. Promotivne aktivnosti koje provode organizacije civilnog društva ne udovoljavaju potrebama, te ne utječu bitno na promjenu politike.

Cilj:

- 1.1. Promovirati ljudska prava žena sustavnom edukacijom, informiranjem i kampanjama.

Mjere:

- 1.1.1. Financijski će se podržati javne aktivnosti i kampanje s ciljem podizanja svijesti o ljudskim pravima žena.
- 1.1.2. Financijski će se podržati programi edukacije mladih (učenika i učenica, studenata i studentica) o ljudskim pravima i pravu na različitost.
- 1.1.3. Redovno će se obilježavati 8. mart - Međunarodni dan žena, kao dostojanstven dan ukazivanja na još neostvarena prava žena.
- 1.1.4. Podržati će se ženske i druge organizacije koje obilježavaju svjetske i/ili nacionalne dane mira, solidarnosti, nenasilja, tolerancije, protiv nasilja nad ženama s ciljem promocije vrijednosti civilnog društva.

Nositelji: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, stručna suradnica / stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Organizacije civilnog društva, škole i fakulteti.

Rok: kontinuirano

Problem: U Istarskoj županiji ne postoji sustavno istraživanje, niti relevantni pokazatelji o položaju žena, ne postoji istraživanje stavova (žena, političara,

upravnih, poslovnih, obrazovnih, zdravstvenih djelatnika) o ljudskim pravima žena i ravnopravnosti spolova (izuzetak je nekoliko parcijalnih istraživanja koje su provele ženske organizacije civilnog društva).

Cilj:

1.2. Utvrditi današnji položaj žena u istarskom društvu, te stavove muškaraca i žena o ljudskim pravima žena, te nastaviti pratiti trendove svakih 5 godina.

Mjere:

1.2.1. Provesti cjelovito istraživanje o položaju žena u istarskom društvu, te istraživanje o stavovima muškaraca i žena u Istri o ljudskim pravima žena.

1.2.2. Rezultate istraživanja učiniti javnim kroz javne prezentacije i objavu podataka na WEB stranicama Istarske županije, kako bi svi zainteresirani mogli koristiti analize kao smjernice za buduće djelovanje.

Nositelj: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Istarska županija

Rok: 2011. godina

Problem: Žene s invaliditetom, žene koje žive u ruralnim dijelovima, samohrane majke, te pripadnice nacionalnih, seksualnih i rodničkih manjina imaju specifične potrebe, a na njih ne odgovara, niti o njima brine i jedna institucija i tijelo, pa su ljudska i građanska prava ovih žena dodatno ugrožena.

Cilj:

1.3. Utvrditi osnovne probleme žena s invaliditetom, seoskih žena i žena koje žive u ruralnom dijelu Istre, samohranih majki, te žena pripadnica nacionalnih, seksualnih i rodničkih manjina.

Mjere:

1.3.1. Istraživanjem dobiti podatke o osnovnim problemima žena s invaliditetom, seoskih žena i žena koje žive u ruralnom dijelu Istre, žena starije dobi, samohranih majki, žena pripadnica nacionalnih, seksualnih i rodničkih manjina.

1.3.2. Donijeti konkretne mjere za poboljšanje ljudskih prava žena s invaliditetom, žena koje žive u ruralnim naseljima u Istri, samohranih majki, te žena pripadnica nacionalnih, seksualnih i rodničkih manjina.

1.3.3. Financijski podržavati programe organizacija civilnog društva osoba s invaliditetom koje promoviraju prava osoba s invaliditetom, prava osoba oboljelih od specifičnih bolesti, prava seoskih žena, žena koje žive u ruralnim naseljima, žena pripadnica nacionalnih, seksualnih i rodničkih manjina, te općenito svih organizacija civilnog društva koje promoviraju i štite ljudska prava žena.

Nositelj: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Organizacije civilnog društva, škole i fakulteti.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Žene na selu su socijalno izolirane, što omogućava i lakše kršenje njihovih prava.

Cilj:

1.4. Povećati socijalnu uključenost i podršku ženama koje žive na selu

Mjere:

- 1.4.1. Kampanjama i javnim prikazom istraživanja utjecati na javnu svijest o položaju žena u seoskim domaćinstvima.
- 1.4.2. Redovno i dostojanstveno obilježavati svjetski dan seoskih žena (15. 10.).
- 1.4.3. Mjesne odbore pretvoriti u mjesta gdje će žene koje žive u ruralnim dijelovima dobiti informacije o nizu prava iz svakodnevnog života (prava iz zdravstvenog, mirovinskog, socijalnog osiguranja, pravo na skrb o nemoćnim osobama, na život bez nasilja), te o raznim servisima i oblicima podrške koje mogu ostvariti.
- 1.4.4. Financirati edukacije predstavnika Mjesnih odbora radi povećanja kapaciteta za obavljanje poslova na poticanju aktivnosti i informiranja građana i građanki o njihovim pravima.
- 1.4.5. Upravni odjeli Istarske županije, institucije, tijela vlasti i organizacije civilnog društva dostavljat će Mjesnim odborima relevantne podatke i informacije, letke, novosti i sl.

Nositelji: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Organizacije civilnog društva, HZZO, HZMO, HZZZ, Mjesni odbori.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Žene pripadnice nacionalnih manjina, a posebno Romkinje, suočene su sa svim vrstama diskriminacije po spolu kao i žene većinskog naroda, a osim toga i dodatnim sužavanjem slobode, uvjetovanim određenom tradicijom i ograničenom socijalnom uključenosti.

Cilj:

1.5. Promovirati ljudska prava pripadnica nacionalnih manjina

Mjere:

- 1.5.1. Kampanjama i javnim prikazom istraživanja o položaju pripadnica nacionalnih manjina podići svijest o potrebama/ problemima s kojima se one susreću.
- 1.5.2. U suradnji s romskim organizacijama izraditi akcijske planove radi ostvarivanja ljudskih prava Romkinja (od državljanstva preko socijalne skrbi do edukacijskih programa o ljudskim pravima).
- 1.5.3. Edukacijama o ljudskim pravima osvijestiti da običaji, tradicije i vjerska opredjeljenja nisu smetnja ostvarivanju temeljnih ljudskih prava ženske djece i žena uopće.

Nositelji: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Zbog neorganiziranog javnog prijevoza unutar gradova, te između mjesta i gradova teško je dostupna zdravstvena zaštita, otežana je mobilnost i zapošljavanje, putovanja u škole i na slobodne aktivnosti djece, redovna opskrba namirnicama i lijekovima, te rješavanje administrativnih, sudskih i drugih poslova u općinskim, gradskim ili županijskom centru. Time su najviše pogođene žene s invaliditetom, žene koje žive u seoskim naseljima i udaljenim mjestima od centara,

žene sa skromnijim primanjima sa ili bez djece, žene starije dobi koje su teže pokretne i slabog imovinskog stanja, a posebno su teško pogođene žene u udaljenim samačkim domaćinstvima.

Cilj:

1.6. Povećati samostalnost, mogućnost zapošljavanja, dostupnost zdravstvene zaštite, kreativno organiziranje slobodnog vremena ženama koje žive izvan urbanih središta.

Mjere:

1.6.1. Povećati povezanost mjesta i gradova i tako uspostavljenom mrežom prijevoza povećati mobilnost svih stanovnika Istre, bez obzira na imovno stanje, zdravstveno stanje, mjesto boravka i sl.

Nositelji: Istarska županija, gradovi i općine, poslovni sektor, upravna tijela.

Suradnici: organizacije civilnog društva, gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Rok: 2011.

2. Jednake mogućnosti na tržištu rada

Zaposlene žene, pored povećanih poslovnih obaveza, imaju obaveze i poslove vezane uz obitelj, brigu o mladim i starijim članovima obitelji, pa bilježimo barem dvostruku opterećenost zaposlenih žena.

Prema statističkim podacima žene u Istarskoj županiji imaju više od 14 % nižu plaću od zaposlenih muškaraca (10% na razini Hrvatske), što je rezultat pretežnog rada žena u profesijama i na poslovima koji su manje plaćene.

Žene čine između 62 i 65% svih nezaposlenih osoba.

Na poslovima s nepunim ili skraćenim radnim vremenom najčešće rade žene (62% i 63%).

Prema podacima IDA-e, žene su iskoristile samo 26% ukupnih poticajnih kreditnih linija za razvoj malog i srednjeg poduzetništva; najviše su koristile posebnu liniju za žene i mlade, te liniju za područje turizma. U obrtništvu je zaposleno oko 38% žena (prema podacima HZMO). Bilježimo nekoliko istaknutih direktorica / menadžerica u velikim firmama u Istri.

Poslodavci u Istarskoj županiji ne pokazuju interes za mjere HZZZ koje stimuliraju zapošljavanje osoba s invaliditetom, žena žrtava nasilja, te samohranih roditelja. Primjeri dobre prakse zaštitnih radionica nisu dovoljno reklamirani u ostalim gradovima u Istri.

Statistika se uglavnom ne vodi po spolu, pa ni činjenice o položaju žena na tržištu rada nisu jasne i vidljive iz svih podataka koje se odnose na poslovne aktivnosti.

Problem: Nepostojanje ekonomske statistike po spolu, što otežava analizu položaja žena u ekonomiji.

Cilj:

2.1. Osigurati praćenje svih relevantnih poslovnih pokazatelja po spolu

Mjera:

2.1.1. Osigurati da Državni zavod za statistiku - Područna jedinica za Istarsku županiju, te svi odjeli u županijskoj i lokalnim samoupravama - prate i objavljuju sve statističke podatke i pokazatelje po spolu, kao nužan preduvjet za daljnje analiziranje i istraživanje.

2.1.2. Državni zavod za statistiku - Područna jedinica za Istarsku županiju godišnje će objavljivati publikaciju „muškarci i žene u brojkama u Istarskoj županiji“.

Nositelj: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, Državni zavod za statistiku - Područna jedinica za Istarsku županiju, Koordinator/ica u tijelima državne uprave.

Suradnici: Upravni odjeli Istarske županije, gradova i općina, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Nedostatak stručne i sustavne analize položaja žena na tržištu rada u Istarskoj županiji, te jasne politike Istarske županije za poboljšanje položaja žena na tržištu rada.

Cilj:

2.2. Na temelju stvarne slike položaja žena na tržištu rada u županiji utemeljene na realnim podacima, povećati ekonomsku samostalnost žena

kroz zapošljavanje, samozapošljavanje i kreditne linije za razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva.

Mjera:

2.2.1. Provesti sustavnu analizu položaja žena na tržištu rada, te utvrditi elemente ekonomske politike koji će utjecati na smanjenje nezaposlenosti i povećanje ekonomske neovisnosti žena.

Nositelj: Istarska županija, Gospodarsko socijalno vijeće, Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: HGK Županijska komora Pula, Obrtnička komora Istarske županije, IDA, organizacije civilnog društva.

Rok: 2012.

Problem: Više od 62% svih nezaposlenih osoba u Istarskoj županiji su žene.

Cilj:

2.3. Smanjiti nezaposlenost žena u Istri

Mjere:

2.3.1. Povećati mobilnost radne snage i dostupnost poslova organizacijom javnog prijevoza.

Nositelj: Istarska županija, te gradovi i općine (zajednički projekt), stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

2.3.2. Povećati šanse za zapošljavanje žena kroz financiranje edukacijskih programa za profesije tražene na tržištu rada kao i razvoj novih znanja i vještina.

2.3.3. Poticati poduzetništvo žena, razmjenu iskustava i znanja kroz institucionalnu i izvan vaninstitucionalnu podršku.

2.3.4. Poticati prilagođavanje radnih mjesta za žene s invaliditetom.

2.3.5. Educirati poslodavce ka pristupu osobama s invaliditetom prilikom primanja u radni odnos, te uklanjanja diskriminacije i omalovažavanja.

2.3.6. Poticati edukaciju žena s invaliditetom dostupnim informacijama o mogućnostima korištenja fondova i poticaja za prekvalifikaciju i stjecanje novih znanja.

Nositelj: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, IDA, HZZZ.

Suradnici: organizacije civilnog društva, Hrvatska gospodarska komora - županijska komora Pula, Obrtnička komora Istarske županije.

Rok: 2011. i kontinuirano

2.3.7. Razviti nove kreditne linije i povećati dostupnost kredita za samozapošljavanje žena, otvaranje obrta ili malog i srednjeg poduzetništva.

Nositelj: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, IDA.

Suradnici: organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

2.3.8. Izgraditi mrežu potrebne infrastrukture kao preduvjet za kvalitetno zapošljavanje žena i poduzetnica (jaslica, vrtića, škola) u suradnji i koordinaciji s općinama i gradovima.

Nositelj: Istarska županija, gradovi i općine u koordinaciji i zajedničkim planiranjem, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Suradnici: organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

2.3.9. Utjecati na bolje informiranje poslodavaca o mjerama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje s ciljem većeg zapošljavanja žena (mladih i starije dobi), žena s invaliditetom, te pripremiti poslodavce za ostvarivanje poticaja.

Nositelj: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, HZZZ.

Suradnici: udruge poslodavaca, organizacije civilnog društva

Rok: 2011.

2.3.10. Uspostaviti web portal koji će koristiti ekonomskom osnaživanju žena, posebno žena s invaliditetom i drugih skupina žena koje se teže zapošljavaju. U sve aktivnosti uključiti potencijalne poslodavce.

Nositelj: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarska županije.

Suradnici: IDA, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

2.3.11. Prezentirati dostignuća poduzeća Tekop Nova, te drugih primjera dobre prakse s ciljem povećanja zapošljavanja žena s invaliditetom u gradovima u Istri.

Nositelj: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije.

Suradnici: organizacije civilnog društva i gradovi.

Rok: 2011. i kontinuirano.

2.3.12. Ustanoviti županijsku nagradu za društveno odgovorno poslovanje poslodavaca koji mogu dokazati aktima i praksom primjenu: principa jednakog (nediskriminirajućeg) postupanja; zapošljavanja žena na neodređeno vrijeme, te sudjelovanja u rješavanju problema u zajednici.

Nositelj: Istarska županija, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Pula, Obrtnička komora Istarske županije, IDA, druge organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

2.3.13. Poticati suradnju sa saborskim zastupnicima radi utjecaja na promjene zakona i veće participacije države u slučajevima zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Nositelji: stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, povjerenstva za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Pula, Obrtnička komora Istarske županije, IDA, udruge osoba s invaliditetom i udruge žena.

Rok: prema potrebi

3. Nasilje nad ženama

U Istri bilježimo stalan rast prijava protiv različitih oblika nasilja nad ženama. I dalje je najčešće nasilje nad ženama u obitelji, povećava se broj prijava nasilja u vezama mladih osoba, u porastu je nasilje nad ženama (i muškarcima) starije dobi, te porast prijava protiv seksualnog napastovanja i uznemiravanja.

Prema prijavama nasilja koje evidentira Policijska uprava Istarska, svakog dana su prosječno dvije osobe ženskog spola izložene nasilju. Rast broja prijava ukazuje da se žene sve rjeđe mire s nasiljem i da traže pomoć.

Nažalost, prije nego se odluče prijaviti nasilje, često ga dugo vremena trpe.

Problem: Nasilje u obitelji, u vezama mladih, posebno ono prema ženama, sve je učestalije i postaje društveno prihvatljiv način rješavanja problema.

Cilj:

3.1. Izgraditi vrijednosni sustav zajednice u kojoj je bilo koje, a posebno nasilje prema ženama, apsolutno društveno neprihvatljivo, a nasilnik, osim zakonom propisane kazne, riskira i socijalno izopćenje.

Mjere:

3.1.1. Poticati programe kojima je cilj obrazovanje o ljudskim pravima žena, uključujući pravo na život bez nasilja.

3.1.2. Poticati programe stalnih edukacija osoba koje rade na zaštiti, sankcioniranju i pružanju različitih oblika podrške ženama žrtvama nasilja.

3.1.3. Poticati programe stalnih edukacija mladih o nenasilnom rješavanju sukoba, te prihvaćanju i razumijevanju različitosti.

3.1.4. Učiniti dostupnim informacije o pravima žena, servisima, socijalnim i drugim pravima, pravima u slučajevima nasilja, te mogućnostima dobivanja podrške u slučaju nasilja aktivnijim radom Mjesnih odbora.

Nositelji: Istarska županija, jedinice lokalne samouprave, Mjesni odbori, organizacije civilnog društva, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije.

Rok: stalni

Problem: Žrtve nasilja imaju niz prava prema hrvatskim zakonima, ali ih najčešće teško ostvaruju, jer u sustavu podrške i brige ne postoje jasni i obavezni kanali suradnje, pa žrtve nasilja nerijetko postaju i žrtve sustava.

Cilj:

3.2. Povećati razumijevanje potreba žena, ostvariti međusektorsku suradnju između tijela vlasti i ostalih čimbenika i time podići razinu podrške ženama žrtvama nasilja.

Mjere:

3.2.1. Poticati institucionaliziranu suradnju na županijskoj i gradskim razinama svih odgovornih u zaštiti i podršci ženama žrtvama nasilja.

3.2.2. Utjecati na gradove/ općine da radno vrijeme vrtića i jaslica usklade s potrebama zaposlenih osoba i samohranih roditelja, s ciljem stvaranja uvjeta za povećanje zapošljavanja i bolje skrbi o djeci.

3.2.3. Izjednačiti uvjete financiranja privatnih vrtića s gradskim vrtićima.

- 3.2.4. Poticati otvaranje radionica, igraonica za djecu, servisnih usluga, koje bi koristile svima, a posebno majkama žrtvama nasilja koje su privremeno ili trajno samohrane.
- 3.2.5. Poticati gradove na izgradnju socijalnih stanova ili sklapanje ugovora između gradova i najmodavaca radi osiguravanja stalnog i po cijeni prihvatljivog smještaja za osobe žrtve nasilja.
- 3.2.6. Poticati zapošljavanje žena žrtava obiteljskog nasilja kroz povezivanje poslodavaca i osoba koje traže posao (veza mjere Vlade RH radi poticanja zapošljavanja osoba koje se teško zapošljavaju).
- 3.2.7. Najmanje jednom godišnje raspraviti izvještaj nadležnih tijela vlasti o sigurnosti u zajednici, s posebnim osvrtom na postupanje svih nadležnih tijela u slučajevima nasilja nad ženama.

Nositelji: Istarska županija i gradovi, općine, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije i povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Suradnici: HZZZ, udruge poslodavaca, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Žene i djeca žrtve nasilja bježe od nasilnika ostavljajući obiteljske domove, nerijetko i gradove u kojima imaju stalni posao - ostaju stambeno nezbrinuti, pa trebaju privremeni smještaj, pravnu, psihološku i socijalnu podršku kako bi se vratili relativno normalnom životu.

Cilj:

3.3. Osigurati stabilno financiranje programa podrške koju pruža Sigurna kuća Istra, radi osiguranja osnovne djelatnost i širenja aktivnosti.

Mjera:

- 3.3.1. Županija i jedinice lokalne samouprave preuzimaju obavezu trajnog sufinanciranja redovnog rada i rasta Sigurne kuće Istra.
- 3.3.2. Osigurati sredstva za proširenje kapaciteta uz brigu da prostor bude sukladan potrebama žena s invaliditetom.
- 3.3.3. Osigurati sredstva za nabavu auta za potrebe redovnog rada Sigurne kuće Istra.

Nositelji: Istarska županija i gradovi, općine, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije i povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, HZZZ, udruge poslodavaca, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Počinitelji nasilja nad ženama ponavljaju nasilje i nakon kazni, okolina to tolerira, nasilnicima kazna ne pomaže promijeniti ponašanje.

Cilj:

3.4. Uključiti počinitelje nasilja u psihosocijalne programe koji će utjecati na promjenu ponašanja i povratak u normalan obiteljski život.

Mjera:

- 3.4.1. Istarska županija će inzistirati da Ministarstvo pravosuđa donese akte i raspiše natječaj za dobivanje dozvola i provedbu psihosocijalnog tretmana za počinitelje nasilja.

3.4.2. Dodjelom odgovarajućih prostora u vlasništvu županije, odnosno gradova ili općina, za obavljanje psihosocijalnog tretmana, Istarska županija će podržati osobe koje su dobile licencu za provođenje tretmana u Istri.

Nositelji: Istarska županija, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Suradnici: gradovi, općine, organizacije civilnog društva, povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Počinitelje nasilja rijetko kažnjavaju udaljavanjem iz obitelji, jer nema organiziranog smještaja, pa su žrtve nasilja dodatno kažnjene napuštanjem obiteljskog doma.

Cilj:

3.5. Povećati učestalost provođenja mjere „udaljenja iz stana,, (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji) osiguranjem smještajnih kapaciteta za počinitelje nasilja.

Mjera:

3.5.1. Istarska županija će inzistirati da Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstvo pravosuđa donesu zakonska rješenja, te osiguraju sredstva za smještaj osoba, počinitelja nasilja koji su udaljeni iz obitelji.

Nositelji: Istarska županija, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstvo pravosuđa.

Suradnici: Stručna suradnica/stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

4. Institucionalni mehanizmi za promociju ravnopravnosti spolova

Od 10. siječnja 1999. godine u Istarskoj županiji djeluje Povjerenstvo za jednakost spolova kao savjetodavno tijelo Poglavarstva Istarske županije. Tijekom 2003. i 2004. godine osnovana su gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova u Buzetu, Labinu, Novigradu, Pazinu, Poreču, Puli i Rovinju.

Povjerenstvo za jednakost spolova je nizom samostalnih aktivnosti ili aktivnosti u suradnji s gradskim povjerenstvima poticalo tijela lokalne i županijske samouprave na promjene prema ravnopravnosti spolova.

Povjerenstva imaju niz obaveza koje proizlaze iz Zakona o ravnopravnosti spolova, Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Isključivo volonterski rad članica i članova povjerenstava ne može više zadovoljiti i odgovoriti obavezama iz Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova i Zakona o ravnopravnosti spolova (posebno članaka 3., 9., 10. i 11.), Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i raznih drugih zakonskih odredbi.

Problem: Povjerenstva za ravnopravnost spolova koja su djelovala u Istri bila su radno - savjetodavna tijela županijskih i gradskih poglavarstava, a temeljem Zakona o ravnopravnosti spolova osnivači trebaju biti predstavnička tijela.

Cilj:

4.1. Osnivanjem i jačanjem institucionalnih mehanizama ravnopravnosti spolova Istarska županija stvara preduvjete za unapređenje položaja žena, poštivanje ljudskih prava žena i uspostavu ravnopravnosti spolova u cijeloj županiji.

Mjera:

4.1.1. Skupština Istarske županije dužna je provoditi zakonske obveze osnivanja, financiranja i osnaživanja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova.

4.1.2. Skupština Istarske županije pri imenovanju članica i članova Povjerenstva za ravnopravnost spolova primjenjuje odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova i omogućuje izbor osoba izvan sastava Skupštine Istarske županije.

4.1.3. Skupština Istarske županije treba osigurati iz županijskog proračuna potrebna sredstava za županijsko povjerenstvo za ravnopravnost spolova, a gradovi i općine za rad gradskih i općinskih povjerenstava.

4.1.4. Skupština Istarske županije daje preporuku svim jedinicama lokalne samouprave da imenuju gradska/ općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova radi promicanja ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini.

Nositelji: Skupština Istarske županije, gradska i općinska vijeća.

Suradnici: upravni odjeli, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Razvijanje politike koja promovira ravnopravnost spolova u županiji ne može se temeljiti samo na volonterskom radu povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Cilj:

4.2. Otvaranje radnog mjesta u županijskoj samoupravi za stručni posao provedbe politike ravnopravnosti spolova - osoba mora biti dodatno

educirana o ljudskim pravima žena, kako bi se povećala razina pripreme i provedbe politika koje uključuju ravnopravnost spolova u Istarskoj županiji.

Mjere:

- 4.2.1. Skupština Istarske županije donosi odluku o otvaranju radnog mjesta: stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.
- 4.2.2. Stručna suradnica/ stručni suradnik formalnog obrazovanja u društvenim znanostima, radi na sustavnom unapređenju, ostvarivanju i promociji ravnopravnosti spolova u Istarskoj županiji.
- 4.2.3. Stručna suradnica/ stručni suradnik priprema i predlaže mjere za izvršenje zadataka koji proizlaze iz Zakona o ravnopravnosti spolova i Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, te drugih zakona i akata.
- 4.2.4. Stručna suradnica/ stručni suradnik prati provođenje politike ravnopravnosti spolova u Istarskoj županiji. Jednom godišnje podnosi izvještaj Skupštini Istarske županije o provedbi politike ravnopravnosti spolova u županiji.
- 4.2.5. Stručna suradnica/ stručni suradnik koordinira istraživanja o položaju žena u istarskom društvu, te o stavovima žena i muškaraca o ravnopravnosti spolova, koordinira javno objavljivanje istraživanja na WEB stranici i u javnosti.
- 4.2.6. Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova koordinira rad županijskog, gradskih i općinskih povjerenstava u županiji kroz organizaciju dva sastanka godišnje, radi razmjene informacija i planiranja zajedničkih aktivnosti.

Nositelji: Skupština Istarske županije, župan, zamjenica župana, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije.

Suradnici: organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

5. Ravnopravnost u procesu odlučivanja

Broj žena u Skupštini Istarske županije, te u vijećima gradova i općina u stalnom je porastu.

Od 7,5% vijećnica 1997. godine, u 2009. godini udio žena je narastao na 29% (izborni rezultat).

U vijećima općina i gradova, te u Skupštini Istarske županije vijećnice čine 21% svih izabраниh vijećnika.

U Istri je na izborima 2009. izabrana jedna načelnica općine. Izabrane su, jedna zamjenica župana, šest zamjenica gradonačelnika, pet zamjenica načelnika. U nekim gradovima i općinama sve funkcije obnašaju isključivo osobe muškog spola.

Iste osobe muškog spola često obnašaju nekoliko važnih funkcija, što je suprotno preporukama Odbora ministara zemljama članicama Vijeća Europe.

Problem: Nedovoljno sudjelovanje žena u predstavničkim tijelima i izvršnoj vlasti.

Cilj:

5.1. Povećati sudjelovanje žena u tijelima odlučivanja na minimalno 40%

Mjere:

5.1.1. Upoznavanje svih političkih stranaka s Preporukom REC (2003.) Odbora ministara državama članicama Vijeća Europe o uravnoteženom sudjelovanju žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju.

Nositelji: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije.

Suradnici: organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

5.1.2. Upoznati članove Skupštine Istarske županije s odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova i Nacionalnom politikom za promicanje ravnopravnosti spolova, te provedbom politike ravnopravnosti spolova u županiji.

Nositelji: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije.

Suradnici: organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

5.1.3. Edukacija i senzibilizacija članova predstavničkih i izvršnih i ostalih radnih tijela na svim razinama o ravnopravnosti spolova.

Nositelji: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, gradska i općinska povjerenstva.

Suradnici: organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

5.1.4. Edukacija čelnih osoba i članova političkih stranaka o ravnopravnosti spolova i njegovoj primjeni uz naizmjenično navođenje muškaraca i žena pri sastavljanju kandidacijskih lista.

Nositelji: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, gradska i općinska povjerenstva.

Suradnici/suradnice: organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

5.1.6. Istarska županija daje preporuku svim gradovima i općinama da primjene rodno osjetljiv jezik u statutima gradova i općina, a po primjeru Statuta Istarske županije i Grada Novigrada.

Nositelji: Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, gradska i općinska povjerenstva.

Suradnici/suradnice: organizacije civilnog društva.

Rok: odmah

Problem: Nedovoljno sudjelovanje žena u odborima, komisijama, delegacijama, nadzornim i drugim tijelima.

Cilj:

5.2. Povećanje sudjelovanja žena u svim tijelima koje imenuje Skupština Istarske županije i druga predstavnička tijela na 40%.

Mjera:

5.2.1. Aktima Skupština Istarske županije (Statutom, Poslovníkom, te odlukama o radnim tijelima) provodi zakonsku obavezu o uravnoteženoj zastupljenosti oba spola u svim tijelima o kojima odlučuje Skupština.

5.2.2. Skupština Istarske županije podsjeća vijeća gradova i općina o zakonskoj obavezi primjene načela ravnopravnosti spolova, s ciljem ugradnje odredbi o ravnopravnosti spolova u Poslovníke gradova i općina.

Nositelji: Skupština Istarske županije, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, organizacije civilnog društva.

Rok: kontinuirano - obaveze iz Zakona o ravnopravnosti spolova.

Problem: Otežano praćenje provedbe politika rodne ravnopravnosti, jer se statistički podaci na županijskoj razini najčešće ne vode po spolu.

Cilj:

5.3. Svi statistički podaci u Istarskoj županiji vode se po spolu.

Mjera:

5.3.1. Istarska županija donosi odluku da se svi podaci vode po spolu.

5.3.2. Istarska županija daje preporuku gradovima i općinama da sve relevantne podatke vode po spolu.

5.3.3. Istarska županija će od Upravnog odjela za statistiku tražiti vođenje i objavljivanje svih relevantnih statističkih podataka po spolu.

5.3.4. Istarska županija će izraditi statističku analizu po spolu svih imenovanih upravnih i nadzornih odbora, a te podatke će učiniti dostupnim javnosti.

5.3.5. Županijsko, gradska i općinska izborna povjerenstva su dužna voditi statistiku svih kandidacijskih lista po spolu i objavljivati ih kod svih izbora.

Nositelji: Skupština Istarske županije, Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Županijsko, gradska i općinska izborna povjerenstva, Upravni odjeli u Istarskoj županiji, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Lokalne razvojne politike nemaju jednake učinke za žene i muškarce.

Cilj:

5.4. Podjednaku korist od razvojne politike Istarske županije imaju žene i muškarci u Istri.

Mjera:

5.4.1. Istarska županija će, na temelju statističkih podataka vođenih po spolu, ocijeniti položaj žena i muškaraca u Istri.

5.4.2. Istarska županija uvesti rodni proračun te će u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova, u svim fazama planiranja, donošenja i provedbe pravnih akta, odluka i akcija ocjenjivati i vrednovati učinke tih akata, odluka ili akcija na položaj žena, odnosno muškaraca, radi postizanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca.

Nositelji: Župan, upravni odjeli, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, Gospodarsko socijalno vijeće, IDA, organizacije civilnog društva, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH

Rok: 2013. i kontinuirano

Problem: Znanje o dostignutim standardima ravnopravnosti žena u državama EU, provedba preporuka Odbora ministara državama članica o ravnopravnosti spolova i sl.

Cilj:

5.5. Unapređenje znanja, razmjena iskustava i dobre prakse

Mjera:

5.5.1. Stvaranje i širenje mreže suradnje sa sličnim tijelima za ravnopravnost spolova u široj regiji.

Nositelji: Zamjenica župana, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova,

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, povjerenstva za ravnopravnost spolova gradova i općina, organizacije civilnog društva

Rok: 2011. i kontinuirano

6. Žene i zdravlje

Prema procjeni Državnog zavoda za statistiku u 2008. godini u Istarskoj županiji živjelo je 110.427 žena, od kojih 97.044 žena u dobi od 15 godina na više. Brigu o prevenciji i zaštiti zdravlja žena vodi 14 (umjesto potrebnih 16) ugovorenih ginekoloških timova u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. U Istri nema ginekologinje - subspecijalistice za djecu do 15 godina.

Iz dostupnih podataka vidljivi su problemi: ginekoloških timova preventivne zdravstvene zaštite nema dovoljno, preventivnih pregleda također je malo, žene nedovoljno vode brigu o zdravlju, što se vidi iz podatka da oko 19.000 žena nije izabralo svojeg ginekologa. Najugroženije su osobe iznad 50 godina, a one rijetko posjećuju liječnike.

Na preglede dojki se odazvalo preko 35.000 žena, što je rezultat nacionalnog, te županijskog i gradskih programa. Još uvijek je smrtnost od karcinoma dojke vodeća smrtnost kod žena u dobi od 35 do 59 godina.

Mlade osobe su u izrazitom riziku, jer kroz školovanje ne dobiju dovoljno znanja o seksualnosti, zaštiti reproduktivnog zdravlja, zaštiti od spolno prenosivih bolesti i zaštiti od neželjenih trudnoća.

Činjenica je da HZZO ne daje informacije o pravima iz zdravstvenog osiguranja. Uočili smo bojazan žena zbog privatizacije zdravstvene zaštite. Problemi kao što su glavarine, sredstva, novci - potisnuli su zdravlje i pacijente u drugi plan.

I na kraju, nema sustavne niti integrirane preventive, jer se odvojeno sagledavaju pojedini rizici ili stanja, ne sagledavaju se osobe.

Problem: Prevencija ženskog reproduktivnog zdravlja je nedovoljna; velik broj žena nema izabranog ginekologa, žene rjeđe odlaze na preventivne preglede, premali je broj ugovornih ginekoloških timova, nema ginekologinje - subspecijalistice iz dječje i adolescentske ginekologije, nedostupnost informacija i nedostatak vremena za komunikaciju sa ženama s invaliditetom, prevelik normativ po ginekološkom timu.

Cilj:

6.1. Povećati prevenciju ženskog zdravlja, smanjiti rizike za djevojčice i općenito mlade, smanjiti rizike od spolno prenosivih bolesti, povećati broj kontrolnih pregleda kod svih žena, bez obzira na dob.

Mjera:

6.1.1. Utjecati na povećanje razine ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu žena - poslati pozive svim ženama koje nisu odabrale ginekologa da ga hitno odaberu.

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, HZZO Područni ured Pazin.

Rok: odmah

6.1.2. Uputiti liječnike na specijalizaciju radi popunjavanja Mreže.

6.1.3. Uputiti liječnicu na subspecijalizaciju radi otvaranja specijalističke ginekološke ambulante za liječenje djece (do 15.g.).

Nositelji: Istarska županija, Istarski domovi zdravlja.

Rok: odmah

- 6.1.4. Podrška institucionalnim i vaninstitucionalnim programima edukacija osoba ženskog spola o očuvanju njihova zdravlja i zdravim navikama.
- 6.1.5. Financijska podrška sustavnim edukacijama u školama za djevojčice i djevojke o očuvanju reproduktivnog zdravlja, seksualnosti i zaštiti od neželjenih trudnoća, spolno prenosivim bolestima, zdravim navikama, zdravoj prehrani.
- 6.1.6. Kampanje o prihvaćanju vlastitog tijela, razbijanje mita o dijelovima tijela kojih se trebamo sramiti, te stvaranje navike mladih djevojaka na redovite odlaske na ginekološke preglede.
- 6.1.7. Kampanja usmjerena prema ženama starijim od 50 godina radi osvještavanja potrebe za pojačanom kontrolom zdravlja dojke i reproduktivnih organa.
- 6.1.8. Poboljšati komunikaciju između zdravstvenog osoblja i žena s invaliditetom vezano za reproduktivno zdravlje.

Nositelji: Istarska županija, Istarski domovi zdravlja, Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011 i kontinuirano

Problem: Zbog neorganiziranog javnog prijevoza i nepovezanosti između mjesta življenja i gradova, te centra u Puli, teško je dostupna zdravstvena zaštita za žene s invaliditetom, žene koje žive u seoskim naseljima i udaljenim mjestima od centara, žene sa skromnijim primanjima sa ili bez djece, žene starije dobi koje su teže pokretljive i slabog imovinskog stanja.

Cilj:

- 6.2. **Povećati dostupnost zdravstvene zaštite za sve osobe, bez obzira na mjesto u kojem stanuju, imovinsko stanje, dob i mobilnost.**

Mjera:

- 6.2.1. Provesti program povezivanja mjesta u kojima žive osobe s poteškoćama u pokretljivosti (zbog socijalnih ili zdravstvenih razloga) i centara u kojima se obavlja zdravstvena zaštita (gradovi, Opća bolnica Pula, Klinički bolnički centar Rijeka). Koncesijama ili drugim prihvatljivim oblicima osigurati prijevoz i dostupnost zdravstvene zaštite ženama bez obzira gdje im je mjesto stanovanja i kakvi su im materijalni, zdravstveni ili socijalni uvjeti života. Pri odabiru prijevoza voditi računa o nabavi pristupačnih prijevoznih sredstava. U program nabavke i povezivanja uključiti HZZO, te ostale fondove koji za različite ciljne skupine već izdvajaju određena sredstava radi povećanja mobilnosti.

Nositelji: Istarska županija, gradovi i općine, HZZO, Istarski domovi zdravlja
Suradnici: poslovni sektor, stručnjaci, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Velika smrtnost od karcinoma dojke i karcinoma reproduktivnih organa.

Cilj:

- 6.3. **Bitno smanjiti smrtnost žena ranim otkrivanjem bolesti.**

Mjera:

- 6.3.1. Nastaviti s preventivnim mamografskim pregledima žena radi ranog otkrivanja bolesti dojke. Nastaviti s kampanjama i edukacijama žena radi njihova osvješćivanja o važnosti preventivnih pregleda.
- 6.3.2. Financijski podržati programe edukacija mladih o samopregledu dojki.
- 6.3.3. Poticati ginekološke ambulante da pozivaju žene na redovne ginekološke preglede.
- 6.3.4. Poticati poslodavce na ugovaranje preventivnih pregleda zaposlenih žena.
- 6.3.5. Značajno popraviti standard onkološke ambulante Opće bolnice Pula, koja pruža zdravstvenu zaštitu oboljelim osobama od karcinoma.
- 6.3.6. Podržati program mjera prevencije od HPV-papiloma virusa, putem predavanja i financijskom podrškom za cijepljenje djevojčica i dječaka.
- 6.3.7. Uključiti se u aktivnosti tjedna protiv raka dojke, raka grlića maternice i druge aktivnosti usmjerene na edukacije žena i djevojčica.
- 6.3.8. Organizirati kvalitetan hitni prijem pacijenata u Opću bolnicu Pula.

Nositelji: Istarska županija, gradovi i općine, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije, Istarski domovi zdravlja, HZZO, Opća bolnica Pula, stručna suradnica/stručni suradnik za ravnopravnost spolova.
Suradnici: poslovni sektor, organizacije civilnog društva.
Rok: 2011. i kontinuirano

Problem: Prostorne barijere, zastarjela oprema u ambulantama i nepristupačne ambulante

Cilj:

6.4. Povećana dostupnost zdravstvene zaštite za sve žene

Mjere:

- 6.4.1. Ukloniti prostorne barijere i osigurati pristupačnost svim ginekološkim ambulantama (investicije u liftove i druge načine savladavanja barijera), korištenjem za to predviđenih sredstava.
- 6.4.2. Nabaviti adekvatne ginekološke stolove u svim ambulantama.
- 6.4.3. Utvrditi, preko udruga i/ili istraživanjem, činjenice o konkretnim potrebama osoba s invaliditetom, radi ciljane podrške i planiranja zdravstvene zaštite.

Nositelj: Istarska županija, gradovi i općine, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije, Istarski domovi zdravlja, HZZO, Suradnici: poslovni sektor, stručna suradnica za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

Problem: Nedovoljna mreža podrške ženama u očuvanja zdravlja i podrška u slučajevima bolesti.

Cilj:

6.5. Razvijene organizacije i mreže organizacija za ostvarivanje prava na zdravlje i podršku u slučaju bolesti.

Mjere:

- 6.5.1. Podrška u radu programima organizacija civilnog društva koje se usmjeravaju na očuvanje zdravlja i zdrave stilove života.
- 6.5.2. Podrška radu organizacija civilnog društva koje se profiliraju za podršku ciljanim skupinama oboljelih žena.

6.5.3. Podrška organizacijama koje zastupaju prava pacijenata.

6.5.4. Razvoj i financiranje programa za mentalno zdravlje žena općenito (udovice, samohrane majke, njegovateljice bolesnih članova obitelji), te širenje socijalnih mreža žena.

Nositelj: Istarska županija, gradovi i općine, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije, Istarski domovi zdravlja, HZZO
Suradnici: poslovni sektor, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

Problem: Nedovoljna psihološka podrška osobama s invaliditetom.

Cilj:

6.6. Dostupna psihološka podrška osobama s invaliditetom, njihovim roditeljima, te njihovoj djeci (podrška obitelji).

Mjera:

6.6.1. Financijski podržati različite oblike psihološke podrške za članove obitelji osoba s invaliditetom u Istri.

Nositelj: Istarska županija, gradovi i općine, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Istarski domovi zdravlja, HZZO,

Suradnici: stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

Problem: Nedovoljna podrška za hladni pogon udruga osoba s invaliditetom, udruga oboljelih osoba, te nedovoljna podrška razvoju njihovih kapaciteta.

Cilj:

6.7. Osigurati kontinuitet rada udruga osoba s invaliditetom

Mjere:

6.7.1. Osigurati nužna sredstva za redovno odvijanje djelatnosti iz proračuna kako bi se osigurao kontinuitet u radu udruga osoba s invaliditetom, te osigurali uvjeti za rad sa članovima i članicama udruge.

Nositelj: Istarska županija, gradovi, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi,

Suradnici: stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011.

Od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi/ HZZO/ Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa:

- osiguranje sredstava za provedbu Nacionalnih programa ranog otkrivanja raka (dojke, debelog crijeva i vrata maternice);
- integrirati razne programe prevencije za žene u jedinstveni program;
- osiguranje sredstava za veći standard Opće bolnice Pula (onkološki dio), hitni trakt, veći broj ugovorenih ginekoloških timova, specijalizacije novih ginekologa radi popunjavanja Mreže, veću razinu zaštite, pozivanje žena da odaberu ugovornog ginekologa, smanjiti normativ ginekoloških timova;
- pojednostaviti proceduru i bolesnicima omogućiti korištenje terapije u lječilištu;

- *izraditi/ standardizirati znakovni jezik u RH;*
- *educirati državne službenike za znakovni jezik;*
- *pojednostaviti procedure za dobivanje pomagala za osobe s invaliditetom, za slijepo i slabovidne osobe, za starije osobe;*
- *učiniti javnim prava iz zdravstvene zaštite kroz informacije i letke;*
- *sustavni odgoj u školama o seksualnosti, reproduktivnom zdravlju, spolno prenosivim bolestima, zaštiti od neželjenih trudnoća - Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa;*
- *u svim javnim ustanovama imati educiranu barem jednu osobu koja se služi znakovnim jezikom.*

Za provedbu ovih aktivnosti usmjerenih prema ministarstvima i HZZO-u potreban je angažman stručnjaka i stručnjakinja, organizacija civilnog društva, vijećnica i vijećnika, saborskih zastupnika i zastupnica, te upravnih tijela.

7. Rodno osjetljivo obrazovanje

U Istarskoj županiji je solidno razvijena mreža jaslica, vrtića, osnovnih i srednjih škola, a razvija se i visoko obrazovanje na Sveučilištu u Puli. Obrazovanje na jeziku talijanske manjine je dobro organizirano. Djeca romske etničke skupine su integrirana u nastavni program, te sve više djece nastavlja školovanje nakon osnovne škole. I dalje ostaje problem većeg broja djevojčica koje prestaju sa školovanjem već u osnovnoj školi, za što uglavnom nalazimo opravdanje u određenim kulturološkim i tradicionalnim obrascima života. Osjeća se potreba povećati broj osobnih asistenata za djecu školskog uzrasta. Do sada se je uglavnom smatralo da je djevojčicama i dječacima jednako dostupno obrazovanje na svim razinama, te da nema diskriminacije temeljem spola kod nastavka školovanja. Novonastali problemi koji proizlaze iz povećane krize, nezaposlenost, smanjena primanja roditelja, te osobito povećani troškovi školovanja (od kupnje knjiga, preko plaćanja prijevoza do smještaja u domove) dovode do situacija da neka djeca (mahom djevojčice) odustaju od daljnjeg školovanja. Ovi problemi zahtijevaju brze reakcije jer bi daljnji trend odustajanja od školovanja bio poguban za nove generacije. Za očekivati je pozitivne stavove županije na zahtjeve za besplatnim školovanjem, te na podizanje standarda studiranja u Istri. Kao i kod ostalih tematskih cjelina, razvoj mreže javnog prijevoza pomogao bi dostupnosti obrazovanja i drugim sadržajima. Vidljiv je utjecaj političkih odluka na potrebu za znanjima, dokidanja potrebe za nekim znanjima (tehničke struke) i iskustvima, te potreba da se tim procesima odupre.

Nije uvedeno rodno osjetljivo obrazovanje u obrazovni sustav, a sustavna edukacija o ravnopravnosti spolova nositelja/nositeljica obrazovnog procesa se ne provodi. Zbog toga razina razumijevanja među spolovima niti kod mlade generacije ne odgovara potrebama vremena.

Problem: U Istri, u obrazovnom sustavu, na svim razinama nedostaje rodno osjetljiv odgoj i obrazovanje.

Cilj:

7.1. Povećati razinu znanja o ravnopravnosti spolova i podići razumijevanje među spolovima.

Mjera:

7.1.1. Financijski podržati vaninstitucionalne programe organizacija civilnog društva o ravnopravnosti spolova.

7.1.2. Organizacijski se uključiti u implementaciju programa usavršavanja i osposobljavanja za nositelje i nositeljice odgojno - obrazovnog procesa, koji se provodi na nacionalnoj razini.

7.1.3. Financijski podržati vaninstitucionalne programe o ravnopravnosti spolova na Sveučilištu u Puli.

Nositelj: Istarska županija, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova.

Rok: 2011. i stalno

Problem: U Istri nedostaje analiza uključivanja djevojčica u izborne programe kao što su informatika, matematika, fizika i sl.

Cilj:

7.2. Utvrditi utjecaj rodnih stereotipa na usmjeravanje djevojčica/ dječaka na obrazovanje i izbor zvanja/ zanimanja.

Mjera:

7.2.1. Analizirati dosadašnje sudjelovanje djevojčica/ dječaka u izbornim programima i vannastavnim aktivnostima, koja su tradicionalno „muška“ ili „ženska“.

7.2.2. Poticati i financijski podržati mjere radi većeg uključivanja djevojčica i dječaka u izborne programe i aktivnosti koje su drugačije od stereotipa.

Nositelj: Istarska županija, Upravni odjeli za obrazovanje, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i stalno

Problem: Nedostaje analiza uključivanja djevojčica u aktivnosti školskih sportskih društava, te sudjelovanja djevojaka i žena u sportskim klubovima.

Cilj:

7.3. Povećati sudjelovanje djevojčica, djevojaka i žena u sportskim aktivnostima u školama, klubovima i rekreaciji.

Mjera:

7.3.1. Izvršiti analizu sudjelovanja djevojčica u aktivnostima školskih sportskih društava, te izvršiti analizu sudjelovanja djevojaka i žena u sportskim klubovima, rekreaciji i sl.

7.3.2. Organizacijom aktivnosti i financijskom podrškom utjecati da djevojčice i dječaci podjednako sudjeluju u aktivnostima školskih sportskih društava.

7.3.3. Organizacijom aktivnosti i financijskom podrškom utjecati, da djevojke i žene imaju podjednake mogućnosti bavljenja sportom i rekreacijom.

Nositelj: Istarska županija, Školska sportska društva, sportski savezi, stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i stalno

Problem: Sveučilište „Jurja Dobrile“ u Puli nema organiziranih Ženskih studija.

Cilj:

7.4. Podržavati i poticati inicijative za osnivanjem programa sa ženskim studijskim sadržajima na Sveučilištu u Puli i time provesti „Preporuku o uvođenju kolegija ženskih studija na preddiplomske, diplomske i poslijediplomske studije“ Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje iz 2008.g. i uvesti poseban program sa Ženskim studijskim sadržajima.

Mjera:

7.4.1. Financijski i organizacijski Istarska županija će poduprijeti osnivanje ženskih studija na Sveučilištu u Puli.

Nositelj: Stručna suradnica/stručni suradnik za ravnopravnost spolova, Sveučilište „Jurja Dobrile“ u Puli.

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, organizacije civilnog društva.

Rok: 2013. i kontinuirano

Problem: Medijska prezentacija i promocija ravnopravnosti spolova, i nediskriminiranja temeljem spola i spolne orijentacije.

Cilj:

7.5. Osigurati da mediji afirmativno prezentiraju ravnopravnost spolova, te upozoravati na pojave diskriminacije temeljem spola.

Mjere:

7.5.1. Organizacijski i financijski poduprijeti TV i radio emisije radi afirmacije ravnopravnosti spolova i jednakog postupanja bez obzira na spol.

Nositelji: stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, TV i radio postaje,

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, Hrvatsko novinarsko društvo, organizacije civilnog društva.

Rok: 2012. i kontinuirano

Problem: Izobrazba i ravnopravnosti spolova za djelatnike/ce jedinica lokalne i područne samouprave propisana Zakonom o ravnopravnosti spolova u članku 3. se ne provodi.

Cilj:

7.6. Osigurati provedbu rodno osjetljivih politika na svim razinama.

Mjera:

7.6.1. U skladu sa zakonom županija će educirati i obrazovati djelatnike o ravnopravnosti spolova. Dat će preporuku gradovima i općinama radi edukacije njihovih djelatnika o ravnopravnosti spolova.

Nositelji: Istarska županija, Stručna suradnica/ stručni suradnik za ravnopravnost spolova, gradovi i općine

Suradnici: Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije, organizacije civilnog društva.

Rok: 2011. i kontinuirano

Završne odredbe

- Prijedlog Politike ravnopravnosti spolova temelji se na potrebama žena, iskazanim na nizu sastanaka i konzultacija tijekom 2009. godine.
- Prijedlog Politike ravnopravnosti spolova sadrži mjere koje proizlaze iz Zakona o ravnopravnosti spolova, te predstavljaju podsjetnik za predstavnička i izvršna tijela na zakonske obaveze.
- Prijedlog Politike ravnopravnosti spolova sadrži mjere iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji koje se odnose na županijsku i lokalnu samoupravu,
- Prijedlog Politike ravnopravnosti spolova Istarske županije je sukladan mjerama iz Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.- 2010., te predstavljaju lokalnu operacionalizaciju mjera s nacionalne razine.
- Većina mjera su odgovori na probleme i potrebe žena. Neke su konkretne i lako provedive. Za neke mjere trebati će više vremena, novca i objedinjenih kapaciteta iz različitih sektora.
- U dokumentu su navedeni i problemi koji se rješavaju isključivo na nacionalnoj razini; oni su ostali u dokumentu da nas podsjetite da dio problema treba rješavati u Vladi i ministarstvima.
- Politika ravnopravnosti spolova objavit će se u Službenim novinama.

Popis osoba koje su sudjelovale u izradi prijedloga mjera:

Agneza Lekas Vujčić, Udruga multiple skleroze, Pula
Aleksandar Kojić, Projekt građanskih prava, Sisak
Aleksandra Dimitrijević, Udruga HOMO za zaštitu ljudskih prava i građanskih sloboda, Pula
Alenka Miletić, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, Grad Novigrad
Alida Perkov, vijećnica Skupštine IŽ; BPW Pula
Ana Bitoljanu, Miramida centar, Grožnjan
Anica Idžaković, Policijska postaja Pula
Anica Milković Grbac, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, Grad Buzet;
Ankica Dragobratović, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom Pula,
Antoneta Rebac, Udruga S.O.S. telefon Pula
Armando Radolović, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Berina Mujkić, Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre
Biljana Balde, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Ližnjan
Biserka Momčinović, Centar za građanske inicijative Poreč
Borka Milojević, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Branka Lasan, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova IŽ
Branka Žužić, Sigurna kuća Istra; Povjerenstvo za ravnopravnost spolova IŽ
Cadia Venier, Zajednica talijana Rovinj
Christina Quarantotto, Zajednica talijana Rovinj
Cinzia Ivančić, Zajednica talijana Rovinj
Danica Zeman, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Darja Đorđević, Centar za građanske inicijative Poreč
Davorika Glavina Stanković, dipl.psih. Strukovna škola Pula
Davorika Rakić, Istarski domovi zdravlja, Pula
Desanka Sarvan, pročelnica, Upravni odjel za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu,
Dr. Daniela Puniš, Zavod za javno zdravstvo IŽ- služba školske medicine, Poreč
Dr. Danijela Lazarić Zec, Zavod za javno zdravstvo IŽ, Pula
Dr. Marija Tatković, Opća bolnica Pula
Dr. Olga Angelovska, spec.ginekolog, Pula
Dr. Srećko Butorac, HZZO Područni ured Pazin
Džana Banić, HRT- Radio Pula
Đana Planinc, Udruga multiple skleroze, Pula
Đojeta Mikluš, Centar za građanske inicijative Poreč
Đina Tončić Fonović, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Đurđica Orlić, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Poreč
Edita Avdi, Vodnjan
Edvira Ivančić, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Elvira Punušković, Vodnjan
Eni Modrušan, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, Grad Labin
Ester Fatur, Društvo tjelesnih invalida Pazin
Galant Mario, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Georgije Mlađan, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Gordana Gerenčir, Društvo tjelesnih invalida Umag
Gordana Lukač Koritnik, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova
Gordana Medica, Društvo tjelesnih invalida Buzet

Hani Prpić, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Pazin
Hatidža Kekić, Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre
Helena Štimac Radin, Predstojnica Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH
Idilia Šimetić, Udruga slijepih Istarske županije, Rovinj
Indira Hujdur, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Ines Puhar, Obiteljski centar IŽ
Ivan Fonović, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Ivana Bićanić, Zadruga osoba s invaliditetom, Pula
Ivana Nataša Turković, Glas Istre
Ivana Perić, udruga KIT GRM Pula, Pula
Ivanka Mendiković, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Ivetta Volčić-Žufić, Zajednica talijana, Rovinj
Izabela Lovrić Zatezalo, Društvo distrofičara Istre, Poreč
Jadranka Černjul, Sigurna kuća Istra; Povjerenstvo za ravnopravnost spolova IŽ
Jasminka Morgan Mujčinagić, Ured državne uprave Istarske županije ispostava Buje,
Jasna Jaklin Majetić, Hrvatska gospodarska komora- Županijska komora Pula
Jelena Pereša, Obiteljski centar IŽ
Josip Valković, Udruga multiple skleroze, Pula
Jurak Konrad, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Karin Opačić, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Katarina Nemet, vijećnica Skupštine IŽ, Novigrad
Keti Avdi, Vodnjan
Klara Grahovac, vijećnica Skupštine IŽ, Pula
Klaudija Velimirović, Slovenačko kulturno društvo „Istra“, Pula
Lejla Mustafić, Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre
Lejla Sunjenović, Bošnjačka nacionalna manjina, Rovinj
Leonard Poropat, TV NOVA, Pula
Libera Giuricin, Zajednica talijana Rovinj
Lidija Lešić, profesorica, Osnovna škola Marije i Line Umag
Lorella Limoncin Toth, vijećnica, Gradsko vijeće Buja
Lorena Brgić, Istarska županija
Luana Višković, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Ljerka Odadžić, Zajednica žena Bujštine
Ljiljana Zadković Bašić, Savez udruga osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Maja Nikolić, Udruga slijepih Istarske županije, Poreč
Manuela Krepčić, Grad Poreč
Maria Tamburini, Zajednica talijana Rovinj
Marija Jurkota, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Žminj
Marija Legović, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Marija Učkar, Društvo tjelesnih invalida Pazin
Marjana Peitel, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Martin Vlašić, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Martina Šćira, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Melisa Sejdić, Bošnjačka nacionalna manjina, Rovinj
Melita Cinac, Društvo tjelesnih invalida Buzet
Milena Hrvatina, Dom za psihički bolesne Brkač, Motovun,
Miliborka Kalebić, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Mirella Majerić-Tamburini, Zajednica talijana Rovinj
Mirella Mladin, IDS, Kastav

Mirjana Radolović, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Mladen Dušman, pročelnik, Upravni odjel za obrazovanje IŽ
Mladen Pucarić, Savez društava tjelesnih invalida Istarske županije, Pula
Nada Mraović, Centar za građanske inicijative Poreč
Nada Vedo, Zajednica žena Bujštine
Nada Žeželj, Vijeće srpske nacionalne manjine, Vodnjan
Nadija Žufić Rudan, Dom za psihički bolesne Brkač, Motovun
Nataša Belac, Centar za građanske inicijative Poreč
Nevenka Kalac, Hrvatska udruga osteogenesis imperfecta, Poreč
Nevenka Pulić, Zajednica talijana Rovinj
Nevija Poropat, vijećnica Skupštine IŽ, Poreč
Nevina Paladin, Društvo tjelesnih invalida Buzet
Nevrija Ademi, Vodnjan
Ondina Lubessi Papić, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Poreč
Pascale Kmet Jugovac, Udruga multiple skleroze, Pula
Petra Brnić, dipl.psih., Poreč
Rajka Polić, prof., Pula
Ranka Šepić, Grad Pazin; Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Pazin
Raza Avdi, Vodnjan
Roberta Lakošeljac, vijećnica Skupštine IŽ, Umag
Romana Ivko, Udruga S.O.O. telefon Pula
Ružica Grabovac, Društvo distrofičara Istre, Pula
Ružica Mitrović Maurović, Grad Novigrad
Sabrija Ademi, Vodnjan
Samanta Bermanec, Policijska postaja Buzet
Sandra Čakić Kuhar, vijećnica, Grad Poreč
Sandra Radolović, IDS, Pula
Sanja Apostolovski, Udruga Merlin, Pula
Sehaveta Bradari, Bošnjačka nacionalna manjina, Pula
Silvana Pavletić, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Buzet
Silvia Žufić Dujmović, Centar za građanske inicijative Poreč
Silvija Hrelja, pročelnica, Grad Pula
Silvija Mulaček, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Slavka Mrgan, Društvo tjelesnih invalida Pazin
Snežana Klarić, pravna savjetnica, Obrtnička komora IŽ
Sniježana Matejčić, Centar za građanske inicijative Poreč
Snježana Mekota, SDP; Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Poreč
Sonja Grozić Živolić, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova IŽ
Svetlana Cukerić, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Štefanija Prosenjak Žumber, Policijska uprava IŽ, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Labin
Tanja Carić, profesorica, Gimnazija Pula
Tatjana Milovanović, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Tea Rosanda, Istarska razvojna agencija (IDA), Pula
Toni Erdfeld, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Pazin
Vasvija Avdi, Vodnjan
Vedran Gugić, Grad Umag
Vedrana Milovan, PU Istarska Odsjek maloljetničke delikvencije, Pula
Vera Radolović, zamjenica gradonačelnika, Grad Pula

Vera Šverko, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Poreč
Vesna Brnabić, Večernji list
Vesna Mandić, Vodnjan
Viviana Benussi, zamjenica župana, Istarska županija
Vukica Šetić, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Zdravko Radić, Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije, Pula
Zlata Markežić, Grad Buzet
Zlatko Ivanić, Udruga multiple skleroze, Pula
Zlatko Kuftić, Udruga slijepih Istarske županije, Pula
Zora Dujmović, Udruga slijepih Istarske županije, Poreč
Zoran Orbović, Udruga gluhih i nagluhih Istarska županija, Pula
Zuzana Hoti- Radolović, Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom, Pula
Željka Perkov, pravnica, Centar za socijalnu skrb Pula
Željka Topčić, Sigurna kuća Istra
Željko Pripuzović, Udruga multiple skleroze, Galižana

55 anketiranih žena s invaliditetom

Institucionalni mehanizmi promocije ravnopravnosti spolova u Istri

Institucionalni mehanizmi ravnopravnosti spolova počinju se kod nas razvijati nakon 4. UN konferencije o ženama održane u Pekingu 1995. godine i usvajanja Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje.

U Republici Hrvatskoj bilježimo prvu Nacionalnu politiku za promicanje jednakosti koju je usvojila Vlada Republike Hrvatske 1997. godine i njome je predvidjela, u skladu s Pekinškom deklaracijom, osnivanje institucionalnog mehanizma promocije jednakosti spolova. Naziv Nacionalne politike nije imenovao na što se promocija odnosi (Nacionalna politika za promicanje jednakosti), politika je bila nezapažena i uglavnom osporavana od strane ženskih organizacija, a novoosnovano Povjerenstvo za pitanja jednakosti (osnovano 1996. godine, predsjednica Ljerka Mintas Hodak), je ustanovljeno jer je to nalagala Pekinška platforma za djelovanje.

Drugu Nacionalnu politiku je 2001. godine usvojio Sabor, u njezinom stvaranju sudjelovale su i predstavnice ženskih organizacija. Druga Nacionalna politika predviđa osnivanje novih institucionalnih mehanizama za promociju ravnopravnosti spolova.

Značajan iskorak je i promjena Ustava, pa članak 3. Ustava Republike Hrvatske navodi i ravnopravnost spolova kao jednu od najvećih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. U tom periodu djeluje Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske (Željka Antunović, predsjednica), a osniva se Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog Sabora (Gordana Sobol, predsjednica)

Na temelju Nacionalne politike Hrvatski Sabor usvaja 2003. godine Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakon o istospolnim zajednicama. Zakon o ravnopravnosti spolova uspostavlja nove institucionalne mehanizme ravnopravnosti spolova: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (imenuje je Hrvatski Sabor), Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, županijska, gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova, koordinatori/ice za ravnopravnost spolova u ministarstvima, te u tijelima državne uprave u županijama.

Treća Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova (2006. - 2010.) razrađuje djelovanje i načine poboljšanja rada postojećih institucionalnih mehanizama.

Ustavni sud je prihvatio ustavnu tužbu zbog činjenice da je Zakon o ravnopravnosti spolova 2003. usvojen s nedovoljnom većinom glasova.

Hrvatski Sabor, 15.07.2008. usvaja novi Zakon o ravnopravnosti spolova. Zakon je donekle promijenjen i poboljšan ali je i dalje u nekoliko bitnih područja ostao neprovediv. Ravnopravno sudjelovanje muškaraca i žena u tijelima zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, uključujući i javne službe uređeno je člankom 12., ali je njegova primjena člankom 15. odgođena do trećih redovnih izbora.

U takvoj situaciji, razrađeni institucionalni mehanizmi, imaju smanjene mogućnosti djelovanja.

Ipak, polazeći od članka 11. Zakona o ravnopravnosti spolova, kojim su utvrđene obaveze donošenja i provedbe posebnih mjera za promicanje ravnopravnosti spolova za sva tijela državne uprave i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, otvara se veliki prostor za djelovanje.

Razvoj institucionalnih mehanizama u Istri:

19.01.1999. godina Poglavarstvo Istarske županije donosi Rješenje o osnivanju **Povjerenstva za jednakost spolova Istarske županije**, te imenuje sastav Povjerenstva: Sonja Grozić Živolić, predsjednica, te članice Jadranka Černjul, Miriam Kervatin, Silvana Kostesić, Branka Lasan, Orijana Lukić, Biserka Momčinović i Branka Žužić. Inicijativu za osnivanje ovog institucionalnog mehanizma pokrenuo je Centar za građanske inicijative Poreč, polazeći od potrebe da se tijela lokalne vlasti aktivno uključe u realizaciju politike ravnopravnosti spolova.

Ciljevi rada Povjerenstva su:

- promocija načela ravnopravnosti spolova i promocije žena u Istarskoj županiji;
- poticanje aktivizma žena u Istarskoj županiji;
- prevencija i suzbijanje svih oblika diskriminacije žena.

Tijekom 2000. godine članice Povjerenstva su radile na tekstu prijedloga nacrtu Deklaracije o promicanju jednakosti spolova, prijedlog je 06. ožujka 2001. godine usvojilo Poglavarstvo Istarske županije.

19. ožujka 2001. godine Skupština Istarske županije je usvojila dokument: **Deklaracija o promicanju jednakosti spolova.**

Povjerenstvo za jednakost spolova Istarske županije 2002. godine donosi odluku i pokreće inicijativu u svim gradovima u Istarskoj županiji radi osnivanja gradskih povjerenstava za ravnopravnost spolova.

Gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova, kao savjetodavna tijela poglavarstava, osnovan su uglavnom 2004. godine:

U Buzetu: Silvana Pavletić, predsjednica, te članice: Elena Grah Ciliga, Mirjana Pavletić, Nada Prodan Mraković, Anica Milković Grbac.

U Labinu: Eni Modrušan, predsjednica, te članovi i članice: Dolores Sošić, Štefanija Prosenjak Žumber, Suzana Mušković, Irena Crvak, Valter Poropat, Alen Paliska.

U Novigradu: Katarina Nemet, predsjednica, te članovi i članice: Eleonora Kotiga Vaš, Jerica Zihlerl, Alenka Miletić, Boško Mileusnić.

U Pazinu: Hani Pilat, predsjednica, te članovi i članice: Ranka Šepić, Sandra Vlahov, Evelina Gržetić, Romina Brumnić, Toni Erdfeld.

U Poreču: Vera Šverko, predsjednica, te članice: Viviana Glavaš, Ondina Lubessi Papić, Snježana Mekota, Đurđica Orlić.

U Puli: Mirjana Galo, predsjednica, te članovi i članice: Željko Marković, Sanja Apostolovski, Miriana Ferenčić, Milica Kesić Kiš. Novo povjerenstvo imenovano je 23.09.2008. godine u sastavu: Mirjana Galo, predsjednica, te članovi i članice: Milica Kesić Kiš, Java Vučković, Carla Rotta, Ivica Petrinić, Silvija Hrelja.

U Rovinju: Antonela Sošič Martinović, predsjednica, te članice Nataša Fiala, Verena Matohanca Banovac, Sandra Orbančić, Suzana Poropat Božac, Marinella Pokrajac Ugrin, Eda Rajko.

Povjerenstva djeluju kao savjetodavna tijela gradskih poglavarstava s ciljem uspostave ravnopravnosti spolova, uglavnom djeluju u istom sastavu od osnivanja (s time da dio članica više nisu aktivne), jedino je povjerenstvo Grada Pule, 2008. godine djelomično promijenilo sastav, te je imenovano kao savjetodavno tijelo gradskog vijeća.

Ostali gradovi i općine u Istri nisu pokazali interes za ustanovljenje povjerenstava za ravnopravnost spolova.

Koordinatori / koordinatorice za ravnopravnost spolova pri tijelima državne uprave u županiji

Čelnik tijela državne uprave u županiji, temeljem Zakona o ravnopravnosti spolova imenuje koordinatora ili koordinatoricu za ravnopravnost spolova, radi koordinacije provedbe zakona, te radi podnošenja izvještaja o radu. Prva koordinatorica za ravnopravnost spolova bila je Marija Miljković, a nakon njezinog odlaska iz državne uprave, nova koordinatorica (od 2008. godine) je Jasminka Morgan Mujčinagić.

Povjerenstvo za jednakost spolova Istarske županije na sastanke poziva i koordinatorice za ravnopravnost spolova pri tijelima državne uprave u Istarskoj županiji.

Koordinatorice su se odazivale na pozive Ureda za ravnopravnost spolova i druge pozive.

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova usmjerava Povjerenstva na promociju ravnopravnosti spolova kroz distribuciju međunarodnih i domaćih dokumenata o ljudskim pravima žena, obilježavanje datuma kao što je 8. mart, svjetski dan seoskih žena 15.10., nacionalni i međunarodni dani protiv obiteljskog nasilja nad ženama (22.09. i 25.11.), te održavanje tribina, rasprava, okruglih stolova o položaju žena.

Nacionalna politika predviđa mjere na nacionalnoj razini (razina ministarstava, ureda, tijela, agencija) za područje rodne dimenzije sigurnosti i mira (Rezolucija Vijeća sigurnosti 1325), te za cijelo područje rodno osjetljivog obrazovanja. Povjerenstva za ravnopravnost spolova su nositelji aktivnosti u području jednakih mogućnosti na tržištu rada, naglašeno u dijelu „jačati i promicati mjere koje omogućavaju usklađivanje obiteljskih i profesionalnih obaveza.“ Nekoliko mjera odnose se na povjerenstva i na jedinice lokalne i područne samouprave u odjelu „ravnopravnost u procesu odlučivanja“, te u području „nasilja nad ženama“. Povjerenstva imaju obaveze prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji i Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Sve su češće obaveze podnošenja raznih izvještaja za različita tijela državne uprave, Uredu za ravnopravnost spolova i Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova.

Povjerenstva su djelovala na temelju vlastitih planova rada i prioriteta, ali i obaveza koje su proizašle iz Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti

spolova (posebno zadnje), Zakona o ravnopravnosti spolova, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, kao i UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Direktiva Odbora ministara Vijeća Europe i sl. Rad Povjerenstva za jednakost spolova Istarske županije i gradskih povjerenstava odnosio se je na:

- *Unapređenje ekonomskog položaja žena*

Županijsko povjerenstvo je organiziralo niz aktivnosti (tematske rasprave) s ciljem ekonomskog osnaživanja žena, prikupljalo i analiziralo podatke o ekonomskom položaju žena (nezaposlenosti, visini plaća, mirovina, broju žena na istaknutim poslovima u poduzetništvu, stimulativnim mjerama zapošljavanja, realizaciji kreditnih linija za žene i sl.) podržalo je izdavanje brošure „Prvi poduzetnički koraci“, te osnivanje BPW Women Club - prvi Hrvatski klub. Organiziralo je zajedničku sjednicu s Gospodarsko socijalnim vijećem Istarske županije na temu „Žene na tržištu rada“ sa zaključcima koje su prosljeđeni poglavarstvu Istarske županije.

- *Poticanju ženskog aktivizma*

Županijsko povjerenstvo je utjecalo na osnivanje Povjerenstava za ravnopravnost spolova u gradovima u Istri. Rezultat: u sedam istarskih gradova osnovana su povjerenstva za ravnopravnost spolova. Povjerenstvo je organiziralo niz susreta i sastanaka žena. Županijsko i gradska povjerenstva su organizirala (sama ili u suradnji sa ženskim organizacijama civilnog društva) rasprave na različite teme: ženska ljudska prava, nasilje nad ženama, žene i obrazovanje, rodno osjetljivo obrazovanje, seksualno nasilje, ekonomska samostalnost žena, žensko zdravlje, zdravi stilovi života, prevencija bolesti dojke, cijepljenje djevojčica protiv HPV virusa.

Suradnja Povjerenstava za ravnopravnost spolova sa ženskim organizacijama civilnog društva je uspješna, a očituje se odazivom na pozive, kao i zajedničkim akcijama.

- *Ravnopravnost u procesu odlučivanja*

Povjerenstvo je kod svih izbora provodilo aktivnosti radi ravnomjerne zastupljenosti žena u izbornom procesu. Županijsko i gradska povjerenstva su provele kampanju „Bez žena više ne može“ (2005.) te pod istim sloganom provele niz promotivnih aktivnosti za lokalne izbore 2009. godine. Povjerenstva su primijenila različite metode rada: dopisima i licima obraćala su se političkim strankama, organizirala su okrugle stolove, rasprave, gostovala u TV emisijama, provodila javne akcije, te tiskala i dijelila letke. Zbog odgode primjene kvota, povjerenstva i nisu imala druge mehanizme već da javnim akcijama vrše pritisak na političke stranke kako bi ostvarili veću zastupljenost žena na izbornim listama. Zastupljenost žena na listama i u vijećima općina i gradova, te u Skupštini Istarske županije je veća od republičkog prosjeka, dok je zastupljenost žena na funkcijama minorna.

Bilo je i prijedloga za promjenom jezika kojim se pišu akti (Statuti), pa bilježimo: Prijedlog članica Povjerenstva grada Poreča za promjenom Statuta Grada Poreča, da Statut predvidi inačice funkcija i u ženskom rodu nije prihvaćen (2005.).

2009. godine prijedlog članica Povjerenstva Grada Novigrada da Statut Grada Novigrada predvidi muške i ženske inačice funkcija (gradonačelnik/ gradonačelnica,

vijećnik/ vijećnica) je prihvaćen pa će Statut Grada Novigrada biti vjerojatno prvi gradski statut u Hrvatskoj standardiziran i rodno osjetljiv.

- *Aktivnosti protiv nasilja nad ženama*

Povjerenstvo za jednakost spolova Istarske županije, te gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova provela su ili su sudjelovala u nizu kampanja protiv nasilja nad ženama. Uglavnom u vrijeme „16 dana ženskog aktivizma protiv nasilja nad ženama“ tj. svake godine od 25.11. do 10.12. Kampanje su često izvedene u suradnji sa ženskim organizacijama civilnog društva, a bile su različitih naziva: „Muško NE nasilju nad ženama“, „Zašto ih nema? Zašto su nijeme?“, te nacionalna kampanja „Za nasilje nema opravdanja“.

Nakon niza tematskih rasprava, kao što je „Razgovori o nasilju i toleranciji, filozofskom aspektu i pravnoj podršci“ (2001.), sva su povjerenstva podržala aktivnosti koja su rezultirala osnivanjem Sigurne kuće Istra, s jedinstvenim konceptom financiranja na temelju solidarnosti županije, gradova i općina, te osiguranim prostorom na nekoliko lokacija u Istri. Povjerenstva za ravnopravnost spolova su predložila, a gradska i županijska vlast je prihvatila, koncept rada Sigurne kuće Istra, te su dobiveni prostori i financijska sredstva za rad. Zajedničkom akcijom Povjerenstva za jednakost spolova Istarske županije, Istarske županije, organizacija civilnog društva (Sigurne kuće Istra), Obiteljskog centra izvršen je dodatni pritisak na Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti radi sufinanciranja rada autonomnih skloništa za žene žrtve obiteljskog nasilja. Zahtjevi za uključivanjem Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u financiranje autonomnih skloništa dolazili su i od drugih organizacija civilnog društva i županija, pa je uspješno ostvareno sklapanje ugovora i dodjele prvih sredstava iz državnog proračuna za rad Sigurne kuće Istra (2009. godine dobivena prva sredstva).

Bilježimo prihvaćene prijedloge Povjerenstava (Pazin) o iznosu podrške ženama žrtvama obiteljskog nasilja i njihovoj djeci, koje su napustile počinitelja nasilja a nisu smještene u sklonište za žene.

- *Zdravlje žena*

Aktivnosti su usmjerene na prevenciju zdravlja žena, s ciljem animiranja žena da više vode brigu o svojem zdravlju, te da ginekolozi pozivaju pacijentice na preventivne preglede. Povjerenstva su temeljem vlastitih procjena prioriteta organizirala stručna predavanja o reproduktivnom zdravlju žena. Problem velike smrtnosti žena od bolesti (karcinoma) dojke zbog kasnog otkrivanja bolesti rezultirao je nizom akcija koja su provodila povjerenstva radi kupnje mamografa, te većeg odaziva žena na preventivne preglede. Odgovarajući na problem, Povjerenstva su u nekoliko gradova od gradskih uprava dobila sufinanciranje preventivnih mamografskih pregleda (Poreč, Labin, Buzet, Pazin).

Ove lokalne aktivnosti su nastavljene i nakon što je počela nacionalna kampanja protiv karcinoma dojke.

- *Obrazovanje žena*

Povjerenstva su o obrazovanju žena, ali i o cijelom obrazovnom sustavu raspravljala na okruglim stolovima i predavanjima, u organizaciji povjerenstava ili u suradnji sa ženskim organizacijama. Prezentirana je rodna analiza udžbenika, koju je izradila Ženska mreža Hrvatske u sklopu projekta „Ide vrijeme - prođe rok“ s ciljem uspostave rodno osjetljivog obrazovnog sustava, održana su predavanja o

udžbenicima povijesti za 5. razred osnovne škole, te predavanja o rodno uvjetovanom nasilju, o ženskoj seksualnosti i sl.

- *Suradnja s osnivačima*

Povjerenstava uglavnom dobivaju sredstva iz proračuna za svoje aktivnosti. Povjerenstva rade planove i izvještaje o radu.

U nekoliko slučajeva izvještaji o radu su predmet rasprave poglavarstva i/ili vijeća (Buzet, Pazin). Nije izražen veći interes osnivača za rad i djelovanje povjerenstava.

- *Suradnja s nacionalnim tijelima i drugim županijskim i lokalnim povjerenstvima, te tijelima vlasti*

Članice Povjerenstava se redovno odazivaju na pozive nacionalnog Povjerenstva, odnosno Ureda za ravnopravnost spolova, Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskog Sabora, sudjeluju u radu koordinacije povjerenstava, te u edukacijama za članice povjerenstava u organizaciji Ureda za ravnopravnost spolova. Bilježimo dobru suradnju s Odborom, odnosno Povjerenstvom za ravnopravnost spolova Primorsko goranske županije.

Članice Povjerenstva za jednakost spolova Istarske županije su sudjelovale u izradi izvješća Republike Hrvatske za Odbor UN Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW). Dostavile su primjedbe na Zakon o ravnopravnosti spolova, a u suradnji s Odborom za ravnopravnost spolova Primorsko goranske županije na tekst Zakona o sportu. Redovno dostavljaju izvještaje Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, Uredu za ravnopravnost spolova, te drugim tijelima, po potrebi.

Povjerenstva rade volonterski i samo uz veliki osobni angažman i suradnju s drugima (stručnjakinjama raznih profesija i organizacijama civilnog društva) mogu udovoljiti sve većem broju zahtjevima raznih tijela i institucija, te provoditi vlastite planove aktivnosti.

Otežano je prikupljanje podataka o statusu žena, jer se statistika uglavnom ne vodi po spolu. Stoga je prikupljanje relevantnih činjenica o položaju žena gotovo nemoguće bez dobre međusobne suradnje i uključivanja stručnjakinja koje se, gotovo redovno, rado uključuju u aktivnosti povjerenstva.

U Istri nema značajnijeg i glasnog političkog otpora uspostavi ravnopravnosti spolova no, nikada nije održana tematska sjednica poglavarstva, skupštine ili vijeća o ženama, niti su analizirani učinci politika na žene.

- *Suradnja s organizacijama civilnog društva u Istri i Hrvatskoj*

Povjerenstva su surađivala s ženskim organizacijama civilnog društva, ali i drugim organizacijama. Time su obogaćivala svoj program i u aktivnosti uvodile nove teme kao što su žene i mir, žene i sport, ženska seksualnost, žene u filmskoj industriji, mediji i žene, alternativna prehrana i očuvanje zdravlja i sl. Povjerenstva su koristila razne oblike edukacija članova i članica koje su im davale uglavnom ženske organizacije civilnog društva.

Ostali podaci:

Dvije članice povjerenstva za jednakost spolova (Sonja Grozić Živolić i Biserka Momčinić) bile su članice nacionalne delegacije na posebnom zasjedanju UN-a „Peking +5“ 2000. godine.

Važno je napomenuti da su dvije žene iz Istre bile na 4. svjetskoj UN konferenciji o ženama u Pekingu 1995.godine, Sunčica Damjanović iz Centra za građanske inicijative Poreč i Miriam Kervatin (tada, predsjednica udruge Tara iz Pule).

2004. godine članica Povjerenstva, Branka Žužić, dobila je nagradu Ženske mreže Hrvatske „Maja Miles“ za rodno osjetljivo novinarstvo.

Gotovo sve članice povjerenstava u Istri prošle su edukacije koje su im pružile ženske organizacije civilnog društva, Ured za ravnopravnosti spolova, inozemni donatori i sl.

U vrijeme osnivanja županijskog Povjerenstva za jednakost spolova nije postajala zakonska obaveza županije za njegovo osnivanje. Osnivanje županijskog povjerenstva 1999. godine je bio akt političke volje županijske vlasti.

Istu ocjenu možemo dati i za sva gradska povjerenstva, jer, prema Zakonu o ravnopravnosti spolova „jedinice lokalne samouprave *moгу* osnivati gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova sukladno nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova“.